

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я   Б Е Л А Р У С К А Я   Г А З Э Т А   ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Прыватнае прадпрыемства «Суродзічы». Выходзіць штотыднёва, у чацвярткі

9 771819 161008

А ўсё-ткі яны выходзяць

Калі дзьвюх тысяч дэманстрантаў узялі ўдзел у новай акцыі пратэсту супраць эканамічнай палітыкі ўладаў у цэнтры сталіцы. Разгонам камандаваў асабіста міністар унутраных спраў Уладзімер Навумай. Старонка 6.

У НУМАРЫ

У Менску з'нясуць гатэль «Беларусь»

Адначасова сусъственныя сеткі «Кемпінскі» і «Хаят» прыходзяць у Беларусь. Старонка 16.

Даляр расьце, нафта падае

Абвал на фондавых рынках, зъмена эканамічных тэндэнций у съвеце. Старонка 12.

Дарашкевіч пра Аляхно

Фотарэпартаж з адборышча на «Эўрабачаньне». Старонка 28.

Мама, гэта я...

Два палітвязні раптоўна выйшли на свабоду на мінулым тыдні. Зыміцер Дашкевіч (на фота): «Мне сказали: «Каб сёньня ж цябе ў калёні не было». Старонка 3. Мікалай Аўтуховіч: «Раней я адзін змагаўся за свае права, цяпер такіх шмат». Старонка 13.

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Нашаніўцы ў Менску, Маладэчне, Верхнядзьвінску, Гарадку і Віцебску

24 студзеня ў Берасці пройдзе прэзэнтацыя кнігі філёзафа Пётры Рудкоўскага «Паўстаныне Беларусі». Удзел у ёй бярэ і пісьменніца Наталка Бабіна. Даведкі праз т.: (029) 626-08-49 (Сяргей).

26 студзеня ў Маладэчне (вул. Чыстая, 26) пройдзе падвойная прэзэнтацыя — Валер Булгакаў і гісторыкі Алеся Пашкевіч і Андрэй Вашкевіч прэзентуюць гісторычную публікацыю «Кароткі нарыс беларускага пытання», а пісьменнік Уладзімер Арлоў — сваю новую кнігу «Імёны Свабоды». Пачатак а 16.00.

30 студзеня ў Менску на Ўправе БНФ (вул. Варва-

шэні, 8) пройдзе прэзэнтацыя раману Артура Клінава «Малая падарожная кніжка па Гораду Сонца». Пачатак у 18.00.

9 лютага рэдактар часопісу ARCHE і Наталка Бабіна наведаюць Верхнядзьвінск. Пачатак сустрэчы ў 11.00, даведкі па т.: (029) 518-74-19 (Валянціна). У той самы дзень пройдуць сустрэчы ў Гарадку (пачатак а 15-й, даведкі па т.: (029) 672-38-42 (Леанід) і ў Віцебску (пачатак а 19-й, даведкі па т. (029) 323-98-46 (Віталь). У Гарадку і Віцебску да Булгакава і Бабінай далучыцца Уладзімер Арлоў.

... і Мухамэд — прарок яго

Аляксандар Зьдзівіжкоў атрымаў трох гады турмы за «распальваныне рэлігійнай варожасці». Дакладней — за перадрук карыкатураў. Што прадэмантравала нам улада на прыкладзе справы журналіста? Піша Віталь Тарас.

Аляксандар Зьдзівіжкоў атрымаў трох гады калёні ўзмоцненага рэжыму за «распальваныне рэлігійнай варожасці». Дакладней — за перадрук карыкатураў дацкага мастака ў газэце «Згоды», дзе Зьдзівіжкоў быў намеснікам галоўнага рэдактара. Гэта быў люты 2006 году... Што прадэмантравала нам улада на прыкладзе справы журналіста?

Па-першое, яна паказала сваю надзвычайную жорсткасць і помсыльвасць.

Зьдзівіжкова ўзялі ў той момант, калі ён прыехаў у Беларусь наведаць магілу бацькі — як у кепскіх дэтэктывах пра шпіёнаў і тэрарыстаў. Гэта адбылося праз год і дзесяць месяцаў пасля ўзбуджэння крымінальнай справы (!). І кінуў журналіста не ў абы якую турму, але ў славутую «амэрыканку», турму КДБ у Менску. Яго судзілі за зачыненымі дзярвірами, як сапраўднага дзяржаўнага злачынцу. А дзяржаўны вінаваўца патрабаваў даць яму чатыры гады зняволенія.

Па-другое, улада зноў прадэмантравала ўсяму съвету, што ёўрапейскія каштоўнасці для яе — пусты гук. У тым ліку, свабода слова і свабода сумленія.

Публікацыя карыкатураў у дацкай

газэце Jyllands-Posten выклікала, як вядома, масавыя акцыі пратэсту мусульманаў-фанатыкаў ва ўсім съвеце. (Дарэчы, апублікаваныя яны былі ў 2005 годзе, але рэакцыя ўсчалася, калі карыкатуры перадрукавалі іншыя газэты — у тым ліку, у Нарвегіі і Францыі.)

Самая вядомая сярод карыкатураў — выява барадатага чалавека ў чалме, у якой прыхаваная бомба з падпаленым шнурам. Лёгка зразумець, што гэта карыкатура ня столькі на прарока Мухамэда (хоць так была пазначаная сэрыя малюнкаў), колькі на ісламскіх экстремістах і шахідаў, якія здзязніяноць жудасныя злачынствы ад імя прарока.

Але ў мусульманскім съвеце не зразумелі «гумару». Акцыі пратэсту ў самых розных краінах працягваліся некалькі месяцаў. Удзельнікі гэтых акцыяў палілі дзяржаўныя сцягі Даніі, Нарвегіі і, чамусыці, ЗША. У сталіцы Інданезіі Джакарце натоўп фанатыкаў спрабаваў захапіць дацкае пасольства. Бясчынствы натоўпу ў розных краінах суправаджаліся пагромамі, у якіх загінулі дзясяткі чалавек. Дзясяткі журналістаў атрымлівалі пагрозы на свой адрес, калі толькі яны спрабавалі выказацца ў падтрымку калегаў з Даніі.

Заходнія журналісты таксама праводзілі свае акцыі пратэсту — толькі ў больш цывілізаваным выглядзе. Журналіцкая салідарнасць выказвалася, найперш, праз перадрук дацкіх карыкатураў. Наколькі мудрым было рашэнне апублікаваць іх у газэце «Згода» ў той палітычны сцягні, якія тады склалася ў Беларусі — гэта ўжо іншыя пытаныне. Яна ня мае дачыненія да свабоды слова.

Але ясна, што расплата за памылку журналіста — заўশыне жорсткая. Тым больш, што мусульмане Беларусі не выходзілі з акцыямі пратэсту. Больш за тое, іх прадстаўнікі выказвалі здзіўленыне наконт працэсу.

Вынікі яго могуць прынесці задавальненіне хіба што Ахмадзінэджаду. А таксама «Хамасу», «Хэзбалаху», Брыгадам пакутнікаў Аль-Аксы, Ісламскому джыхаду — колькі іх там яшчэ, розных экстремістскіх арганізацый? Няўжо ўлада ў Беларусі не заўважае, што съядома або міжволі яна аб'ектыўна апынулася на іхным баку?

Але яшчэ больше неўразуменіне выклікае маўчаныне многіх калегаў Зьдзівіжкова. Беларуская асацыяцыя журналістаў рабіла ўсё магчымае, каб хоць бы зъмякчыць прысуд былому намесніку рэдактара. А якая рэакцыя калегаў з іншых СМІ? Ці прычакаем рэакцыі палітычных партыяў і рухаў, праваабарончых арганізацый на тое, як чалавека прыносяць у ахвяру інтэрэсам дзяржавы, пашыраючы прафесіяльныя права чалавека?

Ці ў нас дамінует лёзунг: «кожны памірае ў адзіноце»?

Адным росчыркам пяра

Тыдзень быў адзначаны
вызваленнем двух палітвязняў.
Съледам за Мікалаем
Аўтуховічам на свабоду раптоўна
выйшаў Зыміцер Дашкевіч.

Яго вызвалілі з школоўскай калёніі, дзе ён адбываў пакараньне. Паводле словаў Зымітра, навіна пра вызваленне для яго была поўнай нечаканасцю. Нагадаем, што ў лістападзе 2006 г. (ад верасеня 2006 г. ён знаходзіўся ў съледчым ізаляторы) Дашкевіч быў асуджаны на паўтара году зняволення за ўдзел у незарэгістраванай арганізацыі «Малады фронт». На волю ён меўся выйсці 15 сакавіка 2008 г. «У сераду каля 17-й міццыянты прыйшлі на працу і адвялі мяне ў штаб, — распавядае Дашкевіч. — Там мне паведамілі, што рагшэннем Вярхоўнага Суду ад 22 студзеня мой тэрмін зняволення быў зменшаны да году». Хоць з хадайніцтвам у ВС Зыміцер не звязаўся. Не съвяціла яму і ўмоўна-датэрміновае вызваленне — зь пяцьцю «парушэннямі рэжыму». Высветлілася ўрэшце, што Дашкевіч пераседзеў у калёніі лішнія чатыры месяцы. «У адказ на пытанье, як жа з гэтymі месяцамі быў, мне парабілі хутчэй сабрацца, і каб сёняня ж мяне ў калёніі не было».

З Шклоў Зыміцер скіраваўся ў Воршу, адкуль найзручнейшы шлях у Менск. Дашкевіч не выглядае змучаным — ён праменіца радасцю, увесь час жартуе. Перад выхадам на волю яму выплацілі заробленыя на лягернай пілараме рублі. На іх ённакупляў гарбаты і частаваў на аршанскім вакзале ўсіх, хто прыехаў яго сустрэць — Барыса Гарэцкага з «МФ», сяброў-пратэстантаў, журналістаў.

Поўнай нечаканкай было вызваленне сына і для бацькоў. Як расказаў Вячаслав Дашкевіч, дзесяць дзён таму яны адправілі сыну бандэроль, але пазаўчора яе вярнулі безь ніякіх тлумачэнняў. Бацькі ўспрыялі гэта як нейкія бюрократычныя перашкоды, а ня съведчаныне хуткага вызвалення. «Калі мы ездзілі да сына ў калёнію, ён принёс нам дзяв'ять вялікіх торбы ягонай туромнай пераслікі. Але ён ня думаў, што выйдзе на волю, ён чакаў чагосяць горшага. Зыміцер быў упэўнены, што сядзець яшчэ доўга», — кажа бацька.

З Ворши Зыміцер адразу ж уначы скіраваўся ў Менск. Ён зьбіраецца засяродзіцца на палітычнай дзеянасці, вулі-

Ольга Дашкевіч

чных акцыях Вясны-2008, будзе рабіць спробы зарэгістраваць «Малады фронт». Дашкевіч не шкадуе, што прайшоў праз такое выпрабаванне: «У камэрках людзі ўсё разумеюць, там ведалі, напрыклад, пра акцыі прадпрымальнікаў, якія адбыліся ў Беларусі, там падтрымліваюць палітычныя змены».

Цімох Дранчук, кіраўнік аргкамітэту «Беларускага камітэту ў абарону правоў зняволеных» бачыць у вызваленнях пазытыўную тэндэнцыю: «Магчыма, улады зразумелі, што недастатковая ўязьць крэдыт у Ресей, каб захавацца. Вызваленыні Аўтуховіча і Дашкевіча — першы

крок на шляху вызвалення 12-ці ўмоваў Эўразіязу. Нельга сказаць, што тут толькі палітычная гульня, гэта канкрэтныя крокі».

«Абсалютна нечаканае вызваленне! — згаджаецца праваабаронца Алеся Бяляцкі. — Тым больш на фоне апошніх затрыманняў і «справы Зыдззвіжкова». Можна меркаваць, што паўплывала цьвёрдая пазыцыя Эўропы па палітычных вязнях Беларусі. Магчыма, гэта новая спроба рэжыму залагодзіц Захад і зьявіць напружанасць сітуацыі».

**Зыміцер Панкавец,
Яраслаў Сыцешык**

Паненка NEW

На тле палітычных рэпрэсіяў, што аднавіліся пры канцы мінулага году, неяк съціхлі размовы пра магчымую «лібералізацыю» дзейнага рэжыму і пэрспэктываў правядзення ў Беларусі рэформаў. Аднак шмат якія тэндэнцыі мінулага году акурат паказвалі на тое, што ў беларускай систэме пачынаюцца якасныя зрухі. Піша **Віталь Сіліцкі**.

Можна, канечне, сказаць, што нейкія перамены — гэта нармальны стан любой істоты і ці сістэмы, любога арганізму. І ёсё ж, адна справа — гэта рост валасоў на галаве, і іншая — іх выпадзенне.

Пра тое, куды кіруеца Беларусь, не заўжды можна меркаваць, зыходзячы з балансу адкрученых і закрученых гаек, вызваленых і пасаджаных вязніёў, прынятых і адмененых маразматычных нарматыўных актаў і «ператраханых» чыноўнікаў з канкуруючых груповак. Ва ўмовах закрытага грамадзтва, палітычны дыскурс зьяўляецца адным з нешматлікіх (разам, бадай што, з чэрчылеўскім бульдогамі, што вылятаюць з-пад дывана) індыкатараў таго, што насамрэч адбываеца ў краіне. У гэтым пляне апошнія месяцы і нават тыдні вызначыліся вельмі паказальнімі мэтамарфозамі і загагулінамі.

Напрыклад, упершыню за апошнія гады ўлада ня толькі спрабавала навязаць уласную вэрсію «нацыяналізма», якая пры гэтым адмаўляла і дыскрэдытаўала беларускі нацыяналізм, але і пачала запазычваць пэўныя элемэнты з апошніяга. Тут і афіцыйныя імпрэзы на 25 Сакавіка (хаця гэта падзея, хутчэй, нагадвала, як хрысьціяне прасоўвалі сваю рэлігію, прымацоўваючы свае сьвяты да паганскага календара), і забаўная спроба КДБ вывесыці гісторыю сваіх спэцслужбаў з часоў Полацкага княства і ВКЛ, і супяречлівая, але ад гэтага ня менш знакавая сустрэча спадара Праляскоўскага з апальными музыкамі і працэс іхнага павароту ў афіцыйную мэдыйную прастору і на канцэртныя пляцоўкі, які дэ-факта распачаўся. Канечне, гэтыя тэндэнцыі ня значаць, што адбыліся фундамэнтальныя змены ў дзяржаўнай ідэалёгіі, на іх тле варты заўважыць і працяг большасць з

антынацыянальных практикаў уладаў. Аднак упершыню альтэрнатыўны ўладам нацыянальны дыскурс робіцца на ворагам, якога зыніччаюць, калі ён не здаецца, а аб'ектам інкарпарацыі. Менавіта гэта рэканфігурацыя і справакавала столькі дыскусіяў вакол паходу музыкаў да Праляскоўскага — гульні на апазыцыйным полі сутыкнуліся з пэрспэктывой зъмяншэння і без таго мізэрнага сымбалічнага і культурнага капіталу, якім яны раней валодалі.

Можна, канечне, аднесці гэтыя нечаканасці на пэрыяд няўпэўненасці ў беларуска-расейскіх стасунках. Але нават пасля таго, як вуглевадародныя справы, здаецца, залатвіў стабілізацыйны крэдыт і ўнутрыпалітычны курс пачаў вяртацца на кругі свае, сюрпризы ў стасунках улады з грамадзтвам не перашыняюцца. Словы «мы — нацыя», якімі распачаў навагодні зварот Аляксандар Лукашэнка, дагэтуль падаюцца неймавернымі. Пад такое запэўніваныне кіраўніка дзяржавы ў Беларусі не пачынаўся, бадай,

аніводны Новы год, прынамсі, з часоў Станіслава Шушкевіча. І нават тое, што сам панятак нацыі ў мове двух постсавецкіх кіраўнікоў Беларусі можа дыямэтральна розніцца, нельга не заўважыць, што Лукашэнка пачынае пераглядаць тყя пропагандысцкія моманты, якія складалі аснову ягонай ранейшай афіцыйнай ідэалёгіі.

«Нацыянальнае і інтэрнацыянальнае» ў афіцыйным дыскурсе заўжды выкарыстоўвалася з улікам сучаснага палітычнага моманту. Відавочныя змены адбыліся недзе ў пачатку дзесяцігодзьдзя. Калі дагэтуль нарастанье эканамічных цяжкасцяў і замежнапалітычнага ціску спрычынила чарговую інтэграцыйную кампанію беларускіх уладаў на ўсходнім кірунку, то пасля вядомых гісторыяў з мухамі і катлетамі сітуацыя памянілася — рыторыка незалежнасці акурат стала выходзіць на авансцену ў пэрыяд эканамічных цяжкасцяў і замежнага ціску, рэальнага і ці віртуальнага. І калі базавае пасланыне апошняга навагодняга звароту працягвае гэтую тэндэнцыю, то ў іншым можна назіраць цікавыя змены.

На працягу амаль дзесяцігодзьдзя Лукашэнка, каб вызначыць свае дачыненіні з беларускім грамадзтвам, выкарыстоўваў мэтафары кшталту «крыштальны сасуд» або «маленькая дзяўчынка, якую я нясу на руках». Відавочна, менавіта такой няўпэўненай у сабе «маленькой дзяўчынкай» беларуская нацыя і была патрэбная на той момант. Гэта дзяўчынка нечым нагадвала здань, якая перасылавала аднаго

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

вядомага генія ў вядомым фільме «Гульні розуму» (герой, нагадаем, даў рады сваёй парапоі акурат таму, што заўважыў, што маленькі чалавечак за дзесяць год не падрос). Ды і крыйты адметнасці, своеасаблівасці беларусаў былі ў афіцыйнай інтэрпрэтацыі, падчас узмацнення «незалежніцкіх» настроў ўладных колах, своеасаблівымі. Улада прэзентавала Беларусь хіба як найбольш не крануты працэсамі мадэрнізацыі і вэстэрнізацыі аскепак «усходнеславянскага этнасу», які, дзякуючы акурат супраціву культурнай і эканамічнай калінізацыі, нібыта заслужыў статус «маральнага лідэра» на постсавецкай прасторы.

Шмат у чым падобная рыторыка захавалася і да гэтага дня, пра што съведчаць і прамова ў Катэдральным саборы на праваслаўныя Каляды, і той жа самы навагодні звярот, у якім Лукашэнка кажа пра краіну, якая «выпакутавала сваю незалежнасць» і «не згаджаеца стаць іх (Захаду) марыянэткай». Нельга, аднак, не заўважыць і істотнага адходу ад дыскурсу «крыштальнага сасуда». Лукашэнка пачаў казаць пра самадастатковасць, якая зусім ня зводзіцца да ідэяў чучхеянства. Ён абяцае свабоду прыватнага прадпрымальніцтва і сцьвярджае, што Беларусь ужо перарасла пэўную практикі, якія вызначалі дачыненьні паміж дзяржавай і грамадзтвам у папярэднія часы. Ён ужо не «змагаеца за ўраджай», а спрабуе «працаваць систэмна і спакойна». Ён акцэнтуе не змаганье за паварот да савецкіх стандартоў і паказынікай, а ганарыцца тым, што краіна развязала шэраг вытворчасцяў, «пра якія нават на марылі за савецкія часы». Нарэшце, ён кажа пра тое, што Беларусь стала ня толькі «адзінай, згуртаванай нацыяй», але і нацыяй «энэргічнай, моцнай духам», нагадываючы пры гэтым, што «дзяржава — ня Дзед Мароз, які можа прыносіць падарункі і раздаваць абяцаньні». Тэнденцыя ўзмацнення гэтых зусім нетыповых для патэрналісцкай лукашэнкаўскай улады нотак — пра самадастатковасць, пэрсанальнью адказнасць і прыватную ініцыятыву — назіралася ў рыторыцы як самой першай асобы, так і набліжаных да яе на працягу ўсяго году (час ад часу здавалася, што «Саўбелія» запрасіла Яраслава Раманчука ў якасці эканамічнага агляданыка).

Можна казаць пра пэўную

заканамернасці ва ўзаемасувязі палітычнага курсу, эканамічнай палітыкі і афіцыйнага дыскурсу, якія прасочваюцца праз уесь лукашэнкаўскі пэрыяд. Ранін, «Дажынкавы» лукашызм — гэта пэрыяд вяртання ў савецкія часы, самазахаваныя, якое можна было забясьпечыць толькі галечай (што выразілася ў інфляцыйным ажыўленні эканомікі), якая, у сваю чаргу, магла быць апраўданая толькі культам чаркі і скваркі, і інтэграцыйнымі пацалункамі. «Дажынкі» былі квінтэсэнцыяй гэтага пэрыяду. «Аграгарадковы» лукашызм пачатку 2000-х гадоў — гэта пачатак «чырвона-зялёнага эрзац-нацыяналізму», які быў спрычынены пераходам да культуры спажывальніцтва як сродку легітymізацыі ўлады. Неабходным сродкам паўстання лукашэнкаўскага спажывецкага грамадзтва была змена макраеканамічнай палітыкі (спадар Пракаповіч, дарэчы, — сапраўдны герой свайго часу), а лягічнай культурнай прайвай (бо гроши ж з'явіліся) — аўтарытарны глямур паводле вэрсіі сямідзесяціадцатковых сьпевакоў і вядоўцаў зноў утвораных «нацыянальных» тэлеканалаў. Канечно, кожны новы этап цалкам не перакрэслівае папярэдніх. Таму глямурныя паненкі з собскіх тэлеканалаў ліха танчаць на «Дажынках» і час ад часу дазваляюць сабе крыкнучы «Жыве Беларусь» на афіцыйных імпрэзах. Магчыма, «экакурортны» лукашызм увасобіцца ў яшчэ большай ідэялічнай блытнаніне з ухілам да культуры «моцнага прыватніка», а глямурныя паненкі і пані з афіцыйных каналаў будуць часцей пераапранацца ў строі старадаўніх літвінак. Так, ужо ўшчント раскрытыкаваны праект «Павлинка New» на АНТ можа стаць своеасаблівым культурным сымбалем экакурортнага лукашызму.

Канечно, палітычная рыторыка і практика — дэльце розныя рэчы. Прыватныя прадпрымальнікі ўжо, напрыклад, пасыпелі ацаніць тую «свабоду прадпрымальніцтва», якую ім варта чакаць у новым палітычным сэзоне. У адрозненіне ад мадэрнізацыйных працэсаў, працэсы нацыянальнага развиція незваротнымі не з'яўлююцца. Аднак відавочна, што ўлада імкненца знайсці новыя сродкі самалегітymізацыі і перафарматаваць свае стасункі (даруйце за заежджаны

тэрмін) — «сацыяльны контракт» з грамадзтвам. І нават калі гэтае імкненне не зусім шчырае, нават зусім няшчырае, нават заяўка пра тое, што далей жыць трэба па-новому, як мінімум, стымулюе змены ў грамадзкай думцы і адкрывае простору для якасна новых грамадзкіх запатрабаваньняў.

Здаецца, што дзяяўчынка нарэшце пачала расыці і дасягнула пераходнага ўзросту. Нядайніе гарэзьлівае дзіця ператварылася ў шалапутную паненку, якую ўжо так праста не пацягаеш на бацькоўскіх руках і не залагодзіш цукеркамі з сельпо. Як кажуць у народзе, малыя дзеткі, малыя і бедкі, а на ўтрыманье паненкі ох як шмат трэба, а тут яшчэ і ў бацькоў перадзінскі ўзрост на даляглядзе. Вось і пачаў паненцы бацька нагадваць, што прыйшоў час пераходзіць на свой хлеб. Аднак, тут і бацькам трэба думаць, каб не перабаршчыць з самаўтрыманьнем: самастойная і самадастатковая кабета можа зъяніць іхны ўласны дом да непазнавальнасці, а то і наўпрост прывесыць ў дом жаніха, а бацькоў саслаць у дом састарэлых. Пытанье, зь якога боку прывядзе жаніха нашая шалапутная паненка, таксама застаецца адкрытым...

Магчыма, каб уявіць сабе, што адбываецца і будзе адбывацца ў Беларусі ў бліжэйшы час, варты ўявіць яе нацыяй пераходнага ўзросту. Нацыянальнае і дзяржаўнае самавызначэнне ў сучаснай Беларусі падштурхоўваецца, найперш, аб'ектыўнымі і незваротнымі працэсамі сацыяльнай і эканамічнай мадэрнізацыі. Гэтыя працэсы не паддаюцца апісанню нейкім лінеарнымі тэндэнцыямі (таму працэсы «лібералізацыі» і «адкату» могуць праходзіць адначасова). Прага новых сацыяльных умоваў, новай якасці жыцця непазыбежна спрычыніе такія ж канфлікты са старым ладам жыцця і правіламі гульні, якія ў шалапутной паненкі выклікае калісьці звыклае патрабаваньне бацькоў быць дома да дзевяці гадзінай вечару. Канфлікты могуць суправаджацца часовымі перамогамі бакоў («адкатамі» і «лібералізацыямі»), могуць узынікаць кампрамісы, аднак, як і калі бацькі пачынаюць нацякаць дзесяцам пра пераход на свой хлеб, старой патрыярхальнай гармоніі і дамастрою ў сям'і ўжо не дачакаеся. Карацей, вэлкам у пераходны ўзrost!

АНДРЭЙ ПЛЯТКЕВІЧ

Прадпрымальнікі кінулі выклік спэцназу

Каля дзьвюх тысячай дэманстрантаў узялі ўдзел у акцыі пратэсту ў цэнтры Менску. Разгонам камандаваў асабіста міністар унутраных спраў Уладзімер Навумаў.

Напярэдадні акцыі прадпрымальнікаў 21 студзеня па беларускіх тэлеканалах круцілі нарэзкі зь мінулага мітынгу дробных гандляроў, які прыйшоў адзінацаць дзён таму. Камэнтары БТ і іншых тэлеканалаў паўтаралі, што апазыцыя выкарысталі прадпрымальнікаў у сваіх мэтах, а затрыманымі пасялья акцыі аказаліся «15—

17-ацігадовыя падлёткі». Таксама неаднакроць гаварылася, што паводле факту несанкцыянаванага мітынгу 10 студзеня заведзеныя дзьве крымінальныя справы, па якіх цяпер ідзе съледства.

Усяго ў дні перад акцыяй былі затрыманыя і асуджаныя на суткі больш за 40 чалавек. Зымітра Хведарука, Франака Вячорку і некаторых іншых моладзевых актыўісташ узялі падрыхт да суду, куды яны прыходзілі падтрыманыя сваіх наплечнікаў.

Калі такім чынам улады спадзяваліся зменшыць колькасць дэманстрантаў, то часткова гэта ўдалося. А 12-й на Кастрычніцкай плошчы знаходзілася ўсяго

некалькі соцень чалавек. Асаблівага імпэту яны не выявілі. Здавалася, усе чакалі, хто ж возьме на сябе ініцыятыву. Тымчасам з гукаўзмацняльнікаў на плошчы трансляваліся перадачы Першага канала беларускага радыё.

Праз арышты лідэраў прадпрымальніцкага руху — Алея Таўстыкі, Аляксандра Макаева, Анатоля Шумчанкі, Сяргея Парсюковіча, — не было чалавека, які змог бы павесыці дэманстрантаў за сабой.

Сорак хвілінаў людзі стаялі без усялякага дзеяньня. Так было да той пары, пакуль слова ня ўзяў намеснік старшыні Партыі БНФ Алеś Mіхалевіч. Палітык

сказаў, што не ягоная справа выступаць на гэтым мітынгу, аднак, калі лідэры руху апнуліся за кратамі, то ён мае права гаварыць ад іхнага імя. Mіхалевіч заклікаў улады вызваліць лідэраў прадпрымальнікаў, правесыці перамовы і адмінінці указ № 760, а да прадпрымальнікаў звязнікі з заклікам далучачца да апазыцыйных акцыяў вясной 2008-га. У гэты час над натоўпам звязліся бел-чырвона-белыя сцягі, а таксама штандary незарэгістраваных рухаў «Бунт» і «За свабоду». Пасля выступу былога палітвізіяня Сяргея Скрабца гандляры перайшлі да прыступак Палацу рэспублікі, дзе ўласна і пачаўся мітынг.

ФОТО ВУМЕДАНЕТ

Прадпрымальнік з Вузды Віктар Крываль працанаваў працягнуць забастоўку да канца лютага. Адна з прадпрымальніцай заклікала патрабаваць, каб выйшаў Лукашэнка. Прысутныя началі скандаваць: «Цара!». Праўда, ужо праз пару хвілінай натоўп дружна гукаў «У адстаўку!», калі Аляксандар Цапура сказаў, што намеснік міністра эканомікі Андрэй Тур і гарант Канстытуцыі мусіць ссыці са сваіх

пасадаў.

Віктар Крываль заклікаў людзей разыходзіцца: «Нас яшчэ недастаткова шмат, каб ісьці да Адміністрацыі. Калі нас будзе 20 тысячаў, то мы зможем дыктуваць свае ўмовы». Ён таксама паведаміў, што прадпрымальнікі падтрымаюць акцыі апазыцыі вясной гэтага году. У гэты самы момант нехта гукнуў: «Пойдзем да Сідорскага». Ідэя атрымала хуткі распаўсюд сярод людзей, і ўжо

през пару хвілінай калёна ішла праспектам у бок плошчы Незалежнасці.

Недалёка ад «Макдоналду» людзі выйшлі на праездную частку, ДПСнікі спраўіцца зь імі не змаглі, таму праз пару хвілінай пад'ехаў аўтазакі з спэцназам. Ніхто з машинаў не выходзіў, але і іхнага грознага выгляду хапіла, каб людзі зноў зъянрнулі на тратуар. У калёне ішло больш за дзьве тысячы чалавек.

Не пасыпелі ўдзельнікі акцыі падысьці да Дому ўраду, як зявіўся міністар унутраных справаў Уладзімер Навумаў (на **ніжнім** фота ў цэнтры). Ён сказаў, што маніфэстанты «спаралізавалі рух па ўсім горадзе», і калі праз дзесяць хвілінай яны не разыдуцца, будзе ўжытая фізычна сіла. Ілюстрацыяй былі пашытаваныя на плошчы спэцназаўцы ў поўным узбраені.

Праз пару хвілінай яны пачалі адцісняць людзей у бок гатэлю «Менск», грукаючы ў шчыты. Разгонам асабіста камандаваў Навумаў. Некалькі разоў ён паказваў на людзей, якіх трэба затрымліваць. Пасьля гэтага небарак цягнулі і кідалі ў аўтазакі. Спэцназ расысек натоўп: частку блякаваў на плошчы Незалежнасці, а другую палову павёў па праспэкце. Недалёка ад будынку Менгарвыканкаму стаялі байцы вайсковай часткі 3214 пад загадам Дзымітрыя Паўлічэнкі, але іхная дапамога па разгоне мітынгу не спатрэбілася.

Некалькі соцень чалавек дайшлі да Каstryчніцкай плошчы, але іх там выціснулі ў мэтро.

Агулам 21 студзеня было затрымана больш за 20 чалавек. Назаўтра суды Цэнтральнага і Маскоўскага раёнаў сталіцы вынеслы прысуды затрыманых. Большасць атрымалі штрафы (ад 500 тыс. да 1 млн 400 тыс. рублёў). Артур Пяцько, Віктар Кукліш і Сяргей Шаўцоў атрымалі па 15 сутак, Аляксей Бондар — 5.

Прадпрымальнікі кажуць, што сваю актыўнасць ціпер яны скіруюць на рэгіёны. В. Крываль заклікаў дробных гандляроў 28 студзеня на сплачваць падаткі за люты, а выйсці да гарыўкікамі сваіх гарадоў, каб патрабаваць адмены ўказу № 760. Наступная масавая акцыя прадпрымальнікаў у сталіцы заплянаваная на 18 лютага.

Зыміцер Панкавец

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Мэтад «выціскання»

Болей нідзе ў сьвеце буржуазія не страйкуе, а тым болей ня тутаецца са спэцназам. Піша **Аляксандар Класкоўскі**.

Зрэшты, гэта ў іх там — шаноўныя буржуа. А у нас — як быў ліў вачох начальства «вашывымі блохамі», так дэ-факта і застаюцца.

Назіральнікі дружна адзначалі: падчас папярэдній акцыі, 10 студзеня, уладу нанейкі час спаралізавала. На думку аналітика Валера Карбалевіча, сілавікі маглі нават атрымаць паствактум прачуханца на самым версе за «выяўленую слабасць». 21 студзеня спэцназ пад асабістым кіраўніцтвам міністра Навумава без ваганняў ужыў супраць «вашывых блохаў» сваю ўзорную вывучку. Брутальнасць дазавалі, пераважаў адпрацаваны мэтад «выціскання».

Сама акцыя гэтым разам была, бадай, трохі меней шматлюднай. Усё ж дали свой плён прэвэнтыўная зачыстка ды запалохваныне іншымі шляхамі (праверкі, пагрозы адбараць ліцэнзii і г. д. — бізуной багата). Палітолят Валер Карбалевіч прагназуе, што пратэсты «іншнікаў» пакрысе

спадуць. Аўтар гэтых радкоў таксама пісаў яшчэ адразу пасля папярэдній акцыі, што надзеі тытульной апазыцыі атрымаць шмат рэкортаў для «гарачай вясны» могуць ня спрадўдзіцца.

Рэч тут ня толькі ў рэпресіях, але і ў мэнтальнасці дробных прадпрымальнікаў. «Наезды» на іх апошнія гады ўлада ладзіла пэрыядычна. І кожны раз спонтаннія хваляваныні хутка згасалі. Бізнэсоўцы пачыналі звыкла шукаць абыходныя шляхі, каб уратаваць сваю справу. Дый іхныя работнікі не гатовыя рэшту жыцця прысьвяціць палітычным барыкадам. Усё ж айчыннаму «бізнэспралетарыяту», кладучы руку на сэрца, ёсьць што губляць, акрамя ўласных ланцугоў.

Цяпер хтосьці зь цяжкім сэрцам рэгіструеца ПУПам, хтосьці афармляе сваіх найманых працаўнікоў як П. Карацей, кожны выкручваеца як можа. Буржуазны індывідуалізм, халера яго бяры!

Частка бізнэсоўцаў, дарэчы, пасля 10 студзеня выказвала незадаволенасць менавіта тым, што іхныя пратэсты паспрабавала асядлаць тытульная апазыцыя. Маўляў, няма чаго нас у палітыку цягнуць!

У выніку гэтаксама, як з плошчы, «іншнікаў» пакрысе, але няўмольна выціскаюць зь іхнай эканамічнай нішы. Адных пашыхтуюць і абкладуць большымі падаткамі ў статуце юрыдычных асобаў, іншых проста выб'юць як непажаданых канкурэнтаў дзяржаўнага сэктару ды прыгрэтага бізнесу.

Да сапраўднай грамадзянскай супольнасці і да моцнай палітычнай самасвядомасці айчыннаму соцыому яшчэ далекавата. Усе паасобку: сабе пад нос бурчаць, страціўшы льготы, пэнсіянэры; донары і чарнобыльцы спрабуюць пратэставаць «па сваёй лініі»; аўтаномна, засыцерагаючыся палітычных лёзунгau, імкнуща давесьці сваю праўду «іншнікі» і г. д. Зь іншага боку, стратегі ў апазыцыйных штабах зазвычай плятуць пляны паводле ўласных каліяндарных цыкліў... Кумулятыўнага эфекту пакуль што няма. Чым і карыстаецца ўлада, ужывагочы звыклы сілавы сцэнар.

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Рэформы: вярхі на хочуць, нізы ўже вагаюцца, бізнэсоўцы – за

У Беларусі насыпела пільная патрэба эканамічных рэформаў, і краіна з большага гэта пачынае разумець, паказваюць апошняя эканамічныя дасьледаваньні. Піша Алеся Кудрыцкі.

Популярызация шляху нараштэ вывелі Беларусь на тое месца, зь якога яна іх пачынала — да пункту выбару. Эканоміка, канкурэнтаздольнасць якой грунтавалася на танных энергансоўбітах, мусіла прыстасоўвацца да новых, больш высокіх цэнаў. Адразу ж пасыля шоку дзяржава, якая гарантавала хоць і павольны, але стаўлы рост прыбылткаў, пачала перакладаць клопат пра ўласны дабрабыт на грамадзянаў. Аднак на адным здыманыні льготаў далёка не заедзе. «Архітэктары» старой мадэлі эканомікі ўсё ж мусіць выбіраць: праводзіць рэформы ці чакаць, пакуль старая сістэма не абаваліцца пад пяжарами проблемай.

Патрэба ў рэформах робіцца ўсё больш і больш актуальнай, але — ці гатовыя беларусы іх падтрымаць? Што стаіць за ўсплескам актыўнасці прадпрымальнікаў? Незадаволенасць замкнёнаі касты гандляроў ці больш шырокі сацыяльны пратэст супраць дзяржаўной эканамічнай палітыкі? Адказ на гэтае пытанніе можна знайсці ў новых працах Дасьледчага цэнтра Інстытуту прадпрымальніцтва і мэнеджменту (Менск) і Цэнтра сацыяльна-еканамічных дасьледаваньняў CASE (Варшава).

Адкуль стартуем?

У сінегі 2007 Аляксандар Лукашэнка заявіў у інтэрвю гішпанскай газэце *E1 Pais*, што Беларусь больш падрыхтаваная, чым Польшча і краіны Балтыйскага для ўступлення ў ЕС. Адмыслоўцы Эўрапейскага банку рэканструкцыі і развицьця, аднак, трывалыя іншай думкі. ЭБРР — адзіная спэцыялізаваная арганізацыя, якая займаецца афінкай рынковасці эканомікі той ці іншай дзяржавы, выстаўляючы адзнакі ад 1 (цалкам плянавая эканоміка) да 4.33 ці 4 з плюсам (развітая рынковая экано-

міка). Дык вось, паводле ЭБРР, Беларусь мае індэкс 1.85. Інакш кажучы, Беларусь вельмі далёкая ад стандартгаў раззвітай індустрыйнай эканомікі. Што да краінаў, пра якія казаў Лукашэнка, то ціпер мы знаходзімся на ўзроўні трансфармацыі, на якім яны былі яшчэ ў 1991 г. У 1989 г. Беларусь ды Эстонія мелі ад ЭБРР аднолькавую адзнаку — 1. Ціпер з 28 постсавецкіх краінаў Беларусь займае 2-е месца паводле плянавасці эканомікі, а Эстонія — 2-е месца паводле блізкасці да рынковай эканомікі.

Ці гатовыя мы да пераменаў?

Але як ацаніць падтрымку рэформаў насельніцтвам? Проста спытацца «вы за рынковыя рэформы ці супраць?» не выпадае, бо беларусы маюць пра іх самыя розныя ўяўленыні (гэта, паводле ранейшых апытанняў Дасьледчага цэнтра ПІМ, амаль 70 % насельніцтва шчыра лічаць, што ў Беларусі праводзяцца рынковыя рэформы). Таму пытаныні ставілі на «у лоб», а ўкосна, вызначаючыя стаўленне рэспандэнтаў да пэўных аспектаў рэформаў — скажам, да рэгулявання цэнаваў дзяржавай ці да магчымасці свабоднага працаўладкавання. Нацыянальнае апытанніне для Дасьледчага цэнтра ПІМ рабіла сацыямэтрычную лябараторыю «Новак» (апытана 1148 рэспандэнтаў). Што атрымалася ў выніку?

Якія рэформы патрэбныя людзям?

Пераважнай большасці беларусаў патрэбна толькі рэструктурызацыя прадпрыемстваў. Таксама даволі шмат людзей жадае зменаў на рынку працы. Паводле ўсіх астатніх паказынікі колькасць прыхільнікаў дзяржаўнага ўмяшання большая за колькасць прыхільнікаў рэфор-

маў. Даволі вялікі адсотак тых, хто ня вызначыўся са сваім стаўленнем да рэформаў. Беларусы ў сваёй масе выступаюць катэгорычна супраць буйной прыватызацыі і супраць прыватнай уласнасці на зампле. Многія не жадаюць банкаўскай рэформы. Чаму? «Для людзей гэта малазразумелыя матэрыі, асабліва на тле пра-паганды, — кажа А. Чубрык. — А вось у тых сферах, зь якімі людзі сутыкаюцца кожны дзень — з рынкам працы, функцыянальным прадпрыемствам — яны бачаць шмат проблемаў і патрэбу ў рэформах». Гэта, адказваючы на пытанні, большасць рэспандэнтаў пагадзілася з тым, што заробак і занятасць павінныя рэгулявацца не дзяржавай, а найманікам пад кантролем прафсаюзаў. Да тычна рэструктурызацыі прадпрыемстваў пытанне гучала так: «ці варта дзяржаве падтрымліваць стратычны прадпрыемстваў?». Большаясць рэспандэнтаў спрэядліва мяркуюць, што рабіць гэта ня варта, бо інакш падаткі сыходзяць не туды, куды трэба.

Адмыслоўцы Дасьледчага цэнтра ПІМ вырашылі не дзяліць рэспандэнтаў на «прыхільнікаў» і «ворагаў» рэформаў, а разьбіць іх на дробнейшыя групы: тыя, хто «ня вызначыўся», «рыначнікі» (яны лічаць, што дзяржава ня мусіць умешвацца ў эканоміку), «патэрналісты» (прыхільнікі актыўнага дзяржумаштабніцтва), «прыхільнікі рэгуляванай канкуренцыі» — то бок тыя, хто разумее, што канкуренцыя — гэта добра, але мяркуюць, што яна павінна адыбывацца пад пільным кантролем дзяржавы. І апошні кластэр — «прыхільнікі рэструктурызацыі без прыватызацыі», то бок гэта людзі, якія вераць у тое, што праводзіцца правільная эканамічная палітыка — трэба толькі палепшыць працу рэальнага сектара эканомікі.

Калі паглядзеце, як разьмеркаваліся рэспандэнты па кластэрах (дыяграма 1), то бачна, што тых, хто ня вызначыўся, у Беларусі большасць — 31 %. Закаране-

Рэформы: вярхі ня хочуць, нізы ўжо вагаюцца, бізнэсоўцы — за

льня прыхільнікі плянавай эканомікі («патэрналісты») складаюць ня так і шмат — 21 %. Пасыльдоўных «рыначнікаў» найменш — іх усяго 13 %. «Прыхільнікі рэгуляванай канкурэнцыі» ды «прыхільнікі рэструктурызацыі без прыватызацыі» разам складаюць 35 %. «У прынцыпе, гэта людзі, якія патэнцыйна, паводле большасці паказынікаў, зьяўляюцца патэрналістамі — выступаюць за дзяржрэгуляванье, — кажа А. Чубрык. — Але гэта людзі, якія здольныя зразумець пазытыўнасць рэформаў у прым, калі яны зразумелі пазытыўнасць іх асобных кірункаў. Таму калі паглядзець на гэты расклад агулам, улічваючы, што 31 % тых, хто ня вызначыўся, будуч вагаюцца ў сваіх поглядах у залежнасці ад пропаганды ці рынковай кан'юнктуры, якая складаецца, то нельга адназначна сказаць, каго ў беларускім грамадстве болей — тых, хто за рэформы, ці тых, хто за жорсткае кіраванье эканомікі дзяржавай».

Што ўпłyвае на стаўленыне да рэформаў?

Чаму нехта выбірае рэформы, а іншы — плянавую эканоміку? Першы, што кідаецца ў вочы з вынікаў даследавання — адукацыя. Сярод рыначнікаў практычна адсутнічаюць людзі з няпоўнай сярэдняй адукацыяй і напамат больш, чым ва ўсіх астатніх кластэрах, людзей з вышэйшай ды няскончанай вышэйшай адукацыяй. При гэтым сярод патэрналістаў людзей з няпоўнай сярэдняй адукацыяй значна больш, чым ва ўсіх астатніх кластэрах.

Другі момент, які перадвызначае прыхільнікаў да рэформаў — блізкасць да Захаду ці сталічнае жыццё. «Рыначнікаў» найбольш у Менскай вобласці, на другім месцы — Менск, а за ім — Берасцейская вобласць. Найвялікшы адсотак «патэрналістаў» выявіўся ў Магілёўскай вобласці — больш за 30 %. Рыначнікаў жа на Магілёўшчыне менш за 2 %.

Больш за 70 % «рыначнікаў» лічаць, што Беларусь павінна ўваісьці ў Эўрасаюз. Больш за 40 % патэрналістаў лічаць, што Беларусь не павінна ўваходзіць у Эўрасаюз, у той жа час 20 % іх за сяброўства ў ЭС, астатнія вагаюцца. «Складана сказаць, што тут дамінуе — каштоўнасць речы, ці матэрываўныя запікаўленасці, — разважае А. Чубрык. — Магчыма,

людзі чакаюць ад ЭС нейкіх выгадаў».

Даследаванье паказвае, што той, хто выступае супраць саюзу Беларусі ды Рэспублікі, схільны да таго, каб выступаць за рынковыя рэформы. Зрэшты, згодна з вынікамі апытання, ідэя саюзу Беларусі ды Рэспублікі моцна стравіла папулярнасць — менш за 20 % агульнага ліку респандэнтаў згодныя з тым, што Беларусь ды Рэспубліка павінны пабудаваць адзіную саюzonную дзяржаву.

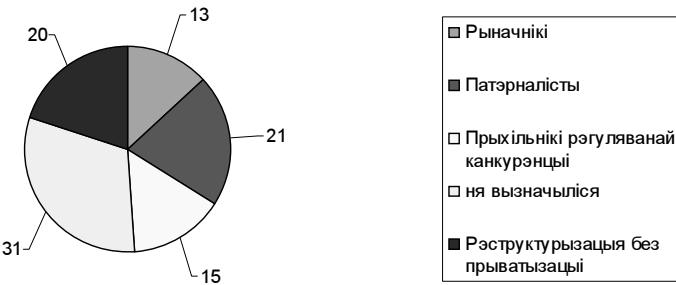
На пытаньне «ці данушчальны продаж беларускіх прадпрыемстваў замежнікам?» больш за 60 % «рыначнікаў» адказалі станоўча. Супраць гэтага — больш за палову «патэрналістаў», якія лічаць, што «радзімі прадаваці нельга». «Увогуле, мы бачым, што больш за 40 % беларусаў лічаць неданушчальным продаж беларускіх прадпрыемстваў замежнікам, — заўважае экспэрт. — На гэтым фоне вельмі пікантна выглядаюць такія дзеяніні беларускіх уладаў, як продаж замежнікам аднаго з апэратораў мабільной

сувязі».

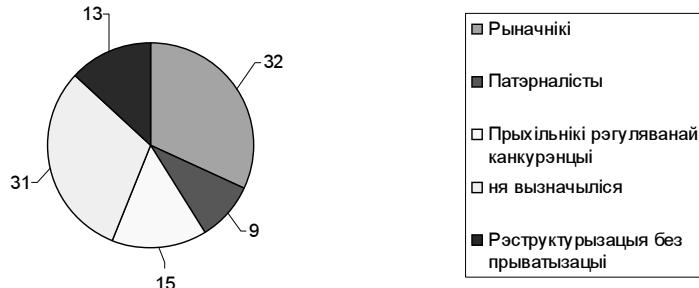
«Цікава было паглядзець, як зьмяніўся за апошні год матэрываўны стан людзей, якіх мы апыталі», — кажа Аляксандар Чубрык. У 50 % зъменаў ніяма, палепшаў ці моцна палепшаў матэрываўны стан у 20 %, у той жа час пагоршаў ці моцна пагоршаў у больш чым 30 %. Сярод тых, чыі матэрываўны стан пагоршаў, «рыначнікаў» найбольш. Зрэшты, сярод «рыначнікаў», у параўнанні з іншымі кластэрамі, таксама болей тых, каму жывецца лепей, чым раней. «Гэта наводзіць на думку, што ў рэформах людзі бачаць нейкую магчымасць больш зарабіць», — мяркую экспэрт.

Калі мы паглядзім, дзе працуе людзі, то пабачым, што на прыватных прадпрыемствах «рыначнікаў» нашмат больш за ўсіх астатніх. Сярод «патэрналістаў» людзей, якія працуе на прыватных прадпрыемствах, амаль ніяма. А вось на дзяржаўных прадпрыемствах «рыначнікаў» таксама хапае. «Імаверна, тыя, хто працуе на дзяржаўных прадпрыемствах, бачаць іх праблемы і разумеюць патрэбу ў рэформах. А тыя, хто працуе на прыватных, бачаць, што ўсё працуе даволі добра, і думаюць, што і ўсю краіну варту было бы перавесьці на рынковыя рэйкі», — разважае А. Чубрык. — «Патэрналісты», відаць, зарабляюць крыху больш, чым «рыначнікі», якія працуе на дзяржаўных

1. Статыстыка насељніцтва да рынковых рэформаў

2. Статыстыка прадпрымальнікаў да рынковых рэформаў

прадпрыемствах, таму яны вераць у тое, што дзяржаўная ўласнасць найбольш эфектыўная». Акрамя гэтага заўважна, што даволі шмат «патэрналісташ» не працуець — у асноўным гэта пэнсіянэры. Так што ўзрост мае выразнае значэнне ў стаўленні да рэформаў.

Бізнесоўцы — за рэформы

Аптымістичнае, якое праводзілася Цэнтрам сацыяльна-эканамічных дасьледаваньняў CASE (Варшава), вывучала туго самую праблему — стаўленне да эканамічных рэформаў — але ўжо менавіта ў прадпрыемальніцкім асяродку. Яно праводзілася незалежна ад дасьледаваньня ПММ, аднак падабенства многіх высноваў дазваляе съцвярджаць, што інфірмацыя, якую атрымалі ў выніку — слушная. Мэтай CASE было зразумець, як беларускі прыватны бізнэс ставіцца да трансфармацыі. «Беларускі прыватны бізнэс працуе ў вельмі скажоным асяродзьдзі, дзе няма нармальнага рынку, дзе моцнае ўмяшанне не ўлады ў эканоміку, — кажа Пётра Казаржэўскі, сяббар рады і экспарт CASE. — Здолеўшы выжыць у такіх умовах, ён адаптаваўся да іх, немінуча пераняў адпаведныя мадэлі паводзінаў. Ці ня будзе яму цяжка ад іх адмовіцца? Ці прыме ён новыя правила гульні, якія будуть усталяваныя пасля будучых эканамічных рэформаў?»

Дасьледаванье праводзілася па рэпрэзентатыўнай выбарцы — аптымістичнай ўладальніцай ці топ-менеджараў 517 прыватных прадпрыемстваў краіны. Галоўная выснова: у парадунанні з насельніцтвам, прадпрыемальнікі трymаюцца напімат больш рынковых поглядаў. 85 % у цэлым выступае за рынак. А калі ўзяць пераканаўных «плянавікоў», то іх усяго толькі 2 %.

Сярод прадпрыемальнікаў найбольш папулярны ідэя, звязаная з рэформамі, якія палегчыць вядзенне ўласнага бізнесу, рэгулюванне занятасці і заробкаў, цэнаутварэнне. Менш падтрымліваюцца пытанні, якія датычацца пэўнага ўтрымання дзяржавай плянавых вышыні ў эканоміцы. Перш за ёсё гэта датычыць уласнасці на нейкія найбуйнейшыя найважнейшыя аб'екты — інфраструктура, зямля, буйныя прадпрыемствы. А другое пытанне — захаванне нейкай дзяржавай падтрымкі для айчынных вытворцаў і абарона іх ад замежнай канкуренцы.

Незалежна ад дасьледчага цэнтра ПММ, адмыслу́ццы CASE выдзелілі таія самыя 5 групу́-кластэраў сярод прадпрыемальнікаў (дыяграма 2). Рынчнікі-лібералы складаюць сярод бізнесоўцаў 32 %, «патэрналісты» — толькі 9 %. Тыя, хто выступае за ў цэлым рынковыя адносіны пры вялікай ролі дзяржавы ў рэгулюванні гэтага рынку, складаюць 15 %. 13 % прад-

прымальнікаў можна назваць «дзяржка-піталістамі» — гэта тыя самыя прыхільнікі рэструктурызацыі без прыватызацыі. Тых, хто ня вызначыўся са сваім стаўленнем да рынковых рэформаў, сярод бізнесоўцаў 31 %, акурат столькі ж, колькі ў сярэднім па краіне.

Першапраходцы-рэфарматары і будаўнікі-рэтраграды

«Агульны настрой прадпрымальніцкага асяродку несуўмерна больш рынковы, чым насельніцтва краіны, пры тым, што структура гэтых поглядаў у вялікай ступені падобная», — адзначае Пётра Казаржэўскі.

Найбольш ліберальнымі выявіліся «першапраходцы» — тыя, хто заснаваў свой бізнэс да 1996 г. Той, хто кіруе іх валодае буйным прадпрыемствам, таксама найчасцей схільны да ліберальных поглядаў. Найбольшыя «рынчнікі» — кіраўнікі тых прадпрыемстваў, якія прадаюць свае тавары на рынках ЭС, і перш за ёсё на рынках новых чальцоў ЭУрасаюзу. Цікавы факт: калі прадпрыемства знаходзіцца ў дрэнным эканамічным стане, яго кіраўнік таксама часціцам схілецца да падтрымкі рынковых рэформаў, бо ў ягоных вачах адсутніць рынковых адносінай успрымаеца як тормаз для развіцця.

«Патэрналісты» поглядамі вылучаюцца кіраўнікі прадпрыемстваў, заснаваных адносна нядыўна. Іх стваральнікі ведалі, на што ідуць, былі гатовыя функцыянуваць ва ўмовах няпойнай бізнэс-свабоды, уключаюць яе ў сваю бізнэс-стратэгію. Таксама спрыяе «патэрналізму» добры эканамічны стан прадпрыемства. «Тая стратэгія, якую праводзіць прадпрыемства ў сучасных умовах, успрымаеца як пасыповая, і зъмены ў вонкавых абставінках выглядаюць як пагроза», — тлумачыць экспарт CASE.

У географічным пляне найбольш «патэрналісташ» у бізнэс-колах Магілёўшчыны. З пункту гледжання віду дзеянасці, найбольш кансэрватыўнай выяўляецца будаўнічая галіна. Увогуле, 9 % бізнэсменаў-«патэрналісташ» — гэта з большага прадпрыемальнікі, якія займаюць вельмі вузкія рынковыя нішы. Яны з задавальненнем перайшлі б пад крыло дзяржавы, дзе пачуваліся б камфортна, каб дзяржава пакрывала іхныя рызыкі, гарантуючы прыбытак.

Цікава, што нават бізнесоўцы-лібералы лічаць, што нейкая форма дзяржпадтрымкі павінна існаваць, найперш для айчынных вытворцаў, а таксама высокатэхналагічнай і навукамістай галінам. Як выглядае, нашыя прадпрыемальнікі ўжо здольныя да шырокага стратэгічнага мысленія ў нацыянальным маштабе.

95 % прадпрымальнікаў падтрымліваюць прыватызацыю. Пры гэтым 45 % лічаць, што магчымастца ўзделу любога замежнага капіталу ў прыватызацыі павінна быць абмежаваная, а 20 % лічаць, што абмежаваны павінны быць уведзеныя менавіта для расейскага капіталу. Найперш мусіць прыватызавацца малыя прадпрыемствы (так лічаць 77 % прадпрымальнікаў). За прыватызацыю буйных прадпрыемстваў выказваюцца крыху меней за палову (48 %), за прыватызацыю зямлі — 43 %, інфраструктуры — 39 %.

63 % прадпрымальнікаў запікайленыя ўзделыніцаў у прыватызацыі, але калі ўжо ўзделыніцаў, дык не лавіць рыбу ў мутнай вадзе — яны жадаюць, каб усё было празрыста.

Высновы

Такім чынам, беларускія бізнесоўцы і топ-менеджары вельмі становіча глядзяць на магчымасць рынковых рэформаў, але жадаюць, каб яны былі дастаткова мяккімі, паступовымі. Усе прадпрыемальнікі рэальна ацэньваюць свою магчымасць канкуруваць на адкрытых рынках. У большасці яны гэтых рынкаў баяцца. Таксама бізнэс не жадае, каб дзяржава самадыстанцыянувалася. Яна мусіць і наадалей падтрымліваць айчынных вытворцаў і захоўваць контроль над найважнейшымі аб'ектамі. «Гэта мусіць быць рынак «для сваіх» — рыпак, абкладзены падушкамі», — кажа Пётра Казаржэўскі. У прэдмете, бізнэс можа быць натуральным хай-русынкам палітыкаў-рэфарматараў. Правядзеніе дзяржавай рэальнай рынковай палітыкі было б сусдрэтае ім на «ура». Нядаўнія пратэсты прадпрыемальнікаў выкліканыя, натуральна, канкрэтнымі прычынамі — людзей моцна прыціснула. Але, як вынікае, прадпрыемальнікі ня толькі дбаюць пра ўласную кішэнню, але маюць пэўную каштоўнасць ўстаноўкі, цэнтары рынковую свабоду — а значыцца, будуть мець жаданьне за яе змагацца.

Што да насельніцтва ўвогуле, то яно, хоць і не з такім энтузізмам, але пакрысе звыкаеца з думкай, што рэформы патрэбныя. Дасьледаваны паказваюць, што калі нейкая трансфармацыя сапраўды будзе распачатая ў бліжэйшы час, то маштаб яе падтрымкі ў краіне будзе не такі ўжо малы. Рэформы выклічуць падвышэнне долі прыватнага бізнесу, а значыцца, усё больш і больш людзей будуть атрымліваць станоўчы досьвед працы ў ім. «Пачатак рынковых рэформаў можа спарадзіць ланцуг, калі рэформы будуць весыці да большай падтрымкі, а большая падтрымка — будзе весыці да далейшых рэформаў», — мяркуюць экспарты CASE і Дасьледчага цэнтра ПММ.

Даляр расьце, нафта падае

Абвал на фондовых рынках, зъмена эканамічных тэндэнцыяў.

21 студзеня на ёўрапейскіх фондовых рынках адбыўся самы моцны за апошнія гады абвал.

У Парыжы, Лёндане й Франкfurце каўроўкі вядучых кампаній звышліся на 6—7% праз трывожныя чаканыні эканамічнага спаду ў ЗША. Гэтаму па-прырэднічаў абвал на азіяцкіх рынках і ў Pacei.

У Pacei біржавы індэкс панізіўся на 7% за адзін панядзелак, пасля яшчэ на 4,8% за аўторак, а ўсяго на 19% — ад 16 студзеня, калі пачалося падзеньне.

Цэны на нафту таксама пайшлі ўніз. Яны дасягнулі ўзроўню месячнай даўніны — 88 даляраў за барэль.

Адначасова другі дзень запар умацоўваецца даляр. За 1 ёўра ў панядзелак давалі 1,45 даляра. Чакаецца да-лейшы рост амэрыканскай валюты. Гэта звязана з тым, што эканамічныя прағнозы для зоны ёўра горшыя, чым для ЗША. Таксама амэрыканскія ўлады раней за ёўрапейскія адзагавалі на зыніжэнніе гаспадарчай актыўнасці, што мае раней даць вынікі. Таксама даляр застаецца галоўнай рэзэрвовай валютай, і інвестары, напалоханыя падзеньнем фондовых рынкаў, сипяшаюцца перавесыці свае актыўы ў даляры.

зываюць першапрычынай падзеньня фондавага рынку іпатечны крызіс у ЗША. Амэрыканская эканоміка застаецца лякаматывам усясьветнай.

Пакуль цяжка сказаць, ці ўдасца ўрадам съвету спыніць спаўзанье гаспадаркі ў стагнацыю. Амэрыканскі ўрад ужо прапанаваў пакет мераў па стымуляванні эканомікі коштам 140 мільярдаў даляраў.

У падзеньні фондовых рынкаў ці гаспадарчай рэцэсіі ніяма нічога надзвычайнага. Гэта праява звыклай цыклічнасці ў эканоміцы. Этапы доўгага і хуткага росту перамяжаюцца пэрыядамі спаду.

Новыя тэндэнцыі на ўсясьветных рынках негатыўна адаб'юцца на тэмпах росту беларускай эканомікі. Аднак, як і гаспадаркі іншых «новых рынкаў» (Кітай, Паўднёва-Ўсходняя Азія), яна, можна чакаць, панісе меншыя страты, чым Эўропа і ЗША.

**Мікола
Бугай**

У аўторак Фэдэральны рэзэрвавы банк ЗША абвесьціў пра самае значнае за апошнія 26 гадоў — аж на 0,75% зыніжэннне стаўкі рэфінансавання, каб стымуляваць гаспадарчую актыўнасць і прыпыніць рост даляра (дарагі даляр тармозіць экспарт і пампует імпарт).

Што цікава, найбольшае падзеньне ў Pacei зазналі акцыі нафтавых кампаній. Причына — усеагульнае чаканыне эканамічнага спаду, які будзе суправаджацца падзеньнем попыту на нафту.

Аналітыкі на фондовых рынках на-

Украіна загаварыла з Расеяй па-лукашэнкаўску

Украіна хоча павялічыць стаўку за пракачку 1 тыс. куб. м расейскага газу з Эўропы па 100 км тэртыорыі краіны з \$1,7 да \$9,32. Акрамя таго, Kieў будзе дамагацца ліквідацыі пасярэдніцкай кампаніі RosUkrEnergo. «Газпром» пацвердзіў гатоўнасць прайсіці да наўпроставых паставак газу ва Украіну і назваў цану саступкі — \$7,43 млрд дадатковых плацяжоў. Украіна гатовая да такога павароту, заяўві адзін з профільных чыноўнікаў.

Пры ўмове, што транзит расейскага

газу па тэрыторыі Украіны будзе адбывацца паводле прапановы Алега Дубіны: у такім разе прыбытак ад транзыту акупіць выдаткі ад саступкі «Газпрому».

Дырэктар Інстытуту глябальных стратэгіяў Вадзім Карасёў лічыць, што Юлія Цімашэнка сіядома ідзе на канфрэнтацыю, выкарыстоўваючы тактыку, якую пасяпхова апрабаваў у дачыненнях з «Газпромам» А. Лукашэнка.

Сямён Печанко

СЪЦІСЛА

Расейцы купляюць паліграфкамбінат імя Коласа

Буйны расейскі інвестар плянует набыць кантрольны пакет акцыяў ААТ «Паліграфкамбінат імя Якуба Коласа». Пра гэта паведаміў генэральны дырэктар прадпрыемства Валерый Германаў. «Мы будзем толькі радыя, калі кантрольны пакет акцыяў прадпрыемства купіць расейскі інвестар», — сказаў ён. Продажам займаецца Міністэрства інфармацыі, а купляць будзе расейскі

выдавецкі холдынг «АСТ». 95% магутнасці прадпрыемства загружаныя замовамі з Pacei.

Цэмэнтавы нумар 4

Паўторны конкурс па выбары інвестара для прамысловай распрацоўкі радовішча вапны «Падкаменіне» ў Веткаўскім раёне, што на Гомельшчыне, зладзіць Дзяржкамітэт па маёмасці 12 сакавіка. На базе гэтага радовішча будзе будавацца новы ў Беларусі цэмэнтавы завод магутнасцю да 2 млн т

цэмэнту ў год сухім способам. Паводле ўмоваў конкурсу 70% ад агульнага аб'ёму вытворчасці прадукцыі інвестар можа экспартаваць па ўласных каналах, а рэшту павінен паставляць на ўнутраны рынак Беларусі па рэгульаваных цэнах. Да беларускіх цэмэнцірніј прыглядаюцца найперш азіяцкія інвестары. Кітай дае крэдыт ў памеры \$600 на мадэрнізацыю беларускіх заводаў. Акрамя таго, расейскі мільярдэр Алег Дзэрыпка агучыў пляны набыцца некалькіх

цэмэнтавых заводаў, у тым ліку і ў Беларусі. На сёньня ў Беларусі дзівле цэмэнцірні, пачалася пабудова яшчэ адной, на базе радовішча пад Маларытай.

ПУПамі сталі толькі 2 тыс. прадпрымальнікаў

Яшчэ амаль 46 тыс. індывидуальных прадпрымальнікаў, якія мелі наёмных работнікаў, не перайшлі ў ПУП або іншую форму юрыдычнай асобы.

СП, МБ

Мікалай Аўтуховіч: Раней я адзін змагаўся за свае права, цяпер такіх шмат

18 студзеня зь менскай калёніі быў вызвалены ваўкавыскі прадпрымальнік Мікалай Аўтуховіч. 7 ліпеня 2006 г. Мікалая Аўтуховіча зняволілі на трэх з паловай гады, абвінаваціўшы ў няўплаце падаткаў у асабліва буйным памеры. Тэлефонны званок ад карэспандэнта «Нашай Нівы» зас্পеў Мікалая Аўтуховіча ўжо недалёка ад роднага Ваўкавыска.

«Наша Ніва»: Спадар Аўтуховіч, раскажыце, як адбывалася вызваленьне?

Мікалай Аўтуховіч: Гэта было аблігатнай нечаканасцю. Падаеща, што ня толькі для мяне, але і для ахоўнікаў у турме. Відавочна, што яно было незаплянаванае. Пасъля сямі вечару да мяне ў камэрку пачалі заходзіць міліцыянты, якія давалі на подпіс паперы аб датэрміновым вызваленьні. Хаця маю справу павінныя былі разглядаць не раней за красавік. Яшчэ ніколі не практиковалася, каб паперы на вызваленьне вязня афармлялі пасъля шостай вечару. Сёння ж у калёніі адбыўся суд, прыехалі суддзя і прокурор, я нават не зразумеў, хто зь іх хто. Задалі некалькі пытаньняў, пасъля чаго мяне вызвалілі.

«НН»: З чым Вы звязаеце гэтае вызваленьне?

МА: Мне аблігатна відавочна, што была дадзеная нейкая каманда зверху. Гэ-

ОЛЯ ДАРАШКЕВИЧ

тыя людзі проста так нічога ня робяць. Дзіўлюся, што вызвалены толькі я. Думаў, што на волі апынулася ўсе палітвязні. Рашэнне відавочна палітычнае. Сённяна на судзе мне паведамілі, што я маю два мільядры нясплачаных пазыкаў. Іх мне прысудзілі 27 сінегня. Запыталі, ці зъбіраюся я іх сплачваць. Адказаў шчыра: «З чаго?». Нягледзячы нават на гэтую, мяне выпусцілі.

«НН»: Што будзеце рабіць зараз?

МА: Разумееце, мяне вызвалілі ня цалкам. Проста замянілі зняволеные на папраўчыя работы. У панядзелак я мушу зьявіцца ў ваўкавыскую міліцыю, каб стаць на ўлік. Маю дакумент ад маіх сяброў, якія гатавыя ўзяць мяне на працу.

«НН»: Ці цяжка было перанесці два гады за кратамі?

МА: Нялёгка. Асабліва, калі разумееш, што ні ў чым не вінаваты. Спачатку, калі толькі сядзіш у камеры і

нікуды не выходзіш, то думаеш, што можна звар'яцець. Але чалавек такая істота, якая можа да ўсяго прызывычаіцца. Вакол мяне сабралася група аднадумцаў, зь якімі ўвесь час кантактаваў. Чытаў кніжкі, пісаў лісты. Нічога страшнага ў турме няма, мне даводзілася праходзіць выпрабаваньні і больш складаныя. Гэта ўсё ж не вязніцы 1937-га году. Абыходзіліся са мной таксама нармальная, ніякіх нараканьняў у бок аховы няма.

«НН»: А як здароўе?

МА: Канечнэ, падарвала ся. Не могу цяпер ужывіць тлустую ежу. Патрэбная толькі дыетычная. Шмат чаго яшчэ. Трэба прайсьці нармальнае мэдычнае абследаваньне. Пасъля гэтага, мабыць, лягу ў шпіталь, каб крыху паддячыцца.

«НН»: А бізнес аднаўляць ня думаецце?

МА: Бізнес? На сённяняшні момант у гэтым няма сэнсу. Трэба вырашаць іншыя

Пры канцы сінегня 2007 г. суд пастанавіў сканфіскаваць у М. Аўтуховіча 13 таксавак, кватэру і два склады. Сужэнству, аднак, пакінулі дом, які належыць ім разам. У зняволенага засталася таксама аўтабаза, палова ягоных таксавак і адзін асобыні будынак.

пытаць, каб такія людзі, як я, маглі свабодна займацца бізнесам. Бо нават калі я і аднаўлю свою справу, то гэта ня значыць, што праз пэўны час мяне ня змогуць зноў пасадзіць у турму. Трэба рабіць так, каб не было вось такога. Раней я быў адзін, які змагаўся за свае права, цяпер такіх шмат. Яны змагаюцца і, мяркую, дамогутца свайго. Усяlik іх буду падтрымліваць.

«НН»: З Вашых словаў можна зразумець, што Вы сабраліся ў палітыку?

МА: Я ўжо ў палітыкі, мне няма куды адступаць. У нашай краіне кожны, хто незадаволены нечым, робіцца палітыкам.

Гутарыў Зыміцер
Панкавец

Садзяць за маргінальнае, каб немаргіналы баяліся

Менскі гарадзкі суд вынес беспрэцэдэнтна жорсткі прысуд па справе былога намесніка рэдактара газэты «Згода» Аляксандра Зьдзівіжкова. Ён атрымаў трох гады зняволення ў калёніі ўзмоценага рэжыму за перадрук дацкіх карыкатураў на прарока Мухамэда. Тыя карыкатуры былі перадрукаваны ў 143 выданьнях 56 краінаў, у тым ліку ісламскіх, і нідзе журналісты ня трапілі за тое ў турму.

Журналіст Аляксандар Зьдзівіжкоў прайшоў практыческую вінаватым у парушэнні артыкулу 130 ч. 2 КК «Распальваньне рэлігійнай варажнечы» і асуджаны да трох гадоў зняволення з адбываннем пакарання ў калёніі ўзмоценага рэжыму. Санкцыі паводле гэтага артыкулу прадугледжвалі пакаранье ад 3 да 10 гадоў турмы.

Крымінальная справа супраць Зьдзівіжкова і газэты «Згода» была заведзеная ў лютым 2006 г., напярэдадні презыдэнцкіх выбараў, за зъмяшчэнне ў выданыні карыкатураў на прарока Мухамэда, якія раней былі надрукаваны ў дацкай газэце *Jyllands Posten*. «Згоду» тады зачынілі, а скончыць справу супраць Зьдзівіжкова не змаглі, бо той некуды зынік.

Суд тады пастанавіў прыпыніць съледзтва праз адсутнасць галоўнага абвінавачнага.

Арыштавалі А. Зьдзівіжкова 18 лістапада 2007 г., калі ён прыехаў у Барысаў, каб наведаць магілу бацькі. З таго часу журналіст знаходзіўся пад вартай у съледчым ізаляторы КДБ, дзе яму не дазвалялі сустэрэцца з адваткай Марыяй Аляксандравай. Паводле інфармацыі сваякоў Зьдзівіжкова, ён хаваўся ў манастыры ці то ў Рәсей, ці ва Украіне.

Судовы працэс па справе А. Зьдзівіжкова пачаўся 11 студзеня ў Менскім гарадзкім судзе. Абвінавачаны адразу заяўľаў хадайніцтва аб адводзе судзьдзі Руслана Аніскевіча, які, дарэчы, вёў працэс пяцёх «маладафронтай-

цаў», але адвод не задаволілі. Падчас перапынку журналіст стаў прапрасіць выйсці з залі паседжання ў. Прарашчык міліцыі абяцаў, што ўсіх паклічуць пасыля таго, як працэс адновіцца. Аднак нікога ў залю так і не ўпусцілі. Присутныя даведаліся, што працэс зрабіўся закрытым усё ад таго ж прарашчыка. Давялося звязтацца да старшыні суду Міхаіла Ардзякі, які ўзяў бок прэзы.

Урэшце, Руслан Аніскевіч быў вымушаны перапрасіць за адсутнасць аўтавы, што працэс стаў закрытым. Аказаўся, што пракурор Вярэнчыкаў палічыў, што суд павінен быць закрытым, бо інфармацыя пра працэс у прэсе нейкім чынам можа абраziць рэлігійныя пачуцці мусульман. Варта адзначыць, што

лідэры беларускіх мусульман выказваліся супраць пакарання Зьдзівіжкова.

Цягам тыдня адбываліся допыты съведкаў па справе. Выніковую частку прысуду судзьдзя Руслан Аніскевіч агучваў публічна 18 студзеня. Пракурор Аляксей Вярэнчыкаў патрабаваў пакаранца А. Зьдзівіжкова чатырма гадамі зняволення. Суд вырашыў зменіць пакаранне да трох гадоў калёніі ўзмоценага рэжыму.

Прысуд можа быць абсажданы цягам 10 дзён і спадар Зьдзівіжкоў, які сваёй віны не прайзнае, заявіў, што гэтай магчымасцю скрыстаецца.

Колькасць палітычных вязняў у Беларусі імкліва ўзрастает.

Зыміцер Панкавец

Ісмаіл Варановіч: «Мяне прымусілі напісаць гэты ліст»

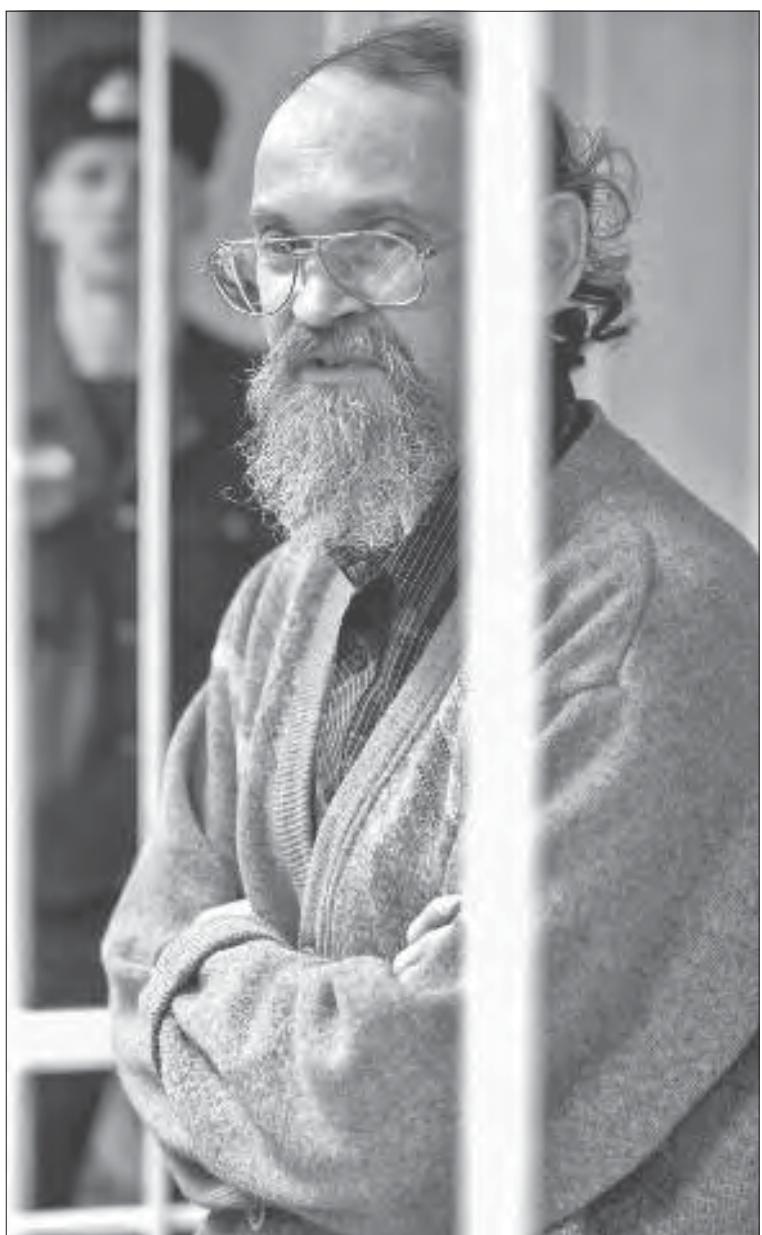
Старшыня Духоўнага ўпраўленія мусульман Беларусі распавёў, чаму на судзе ён фактычна абараняў рэдактара «Згоды», а б тым, што карыкатуры яму паказаў Камітэт па справах рэлігіі, і чаму ён лічыць, што скандальную публікацыю варта лічыць проста інфармацыяй а б тым, што было апублікавана ў еўрапейскай прэсе.

— **Вы ведаецце, на сколькі мусульмане Беларусі былі незадаволены гэтай публікацыяй?**

— Даўж яны ж не паспелі нават і ведаць, што такая публікацыя была. Калі мяне пазнаёмілі з ёй органы ўлады, я быў змушаны напісаць ліст, адреагаваць. Гэта мне так паведамілі як кіраун-

АНДРЭЙ ПЛЯШКЕВІЧ

Ад часу свайго зьяўленьня восеньню 2005 г. у малавідомай дацкай газэце *Jyllands-Posten* карыкатуры на прарока Мухамэда былі перадрукаваны ў 143 выданьнях у 56 краінах сьвету. У рэдкіх выпадках справа дайшла да суду. Аднак прысуд, вынесены беларускім судом, беспрэцэдэнтна жорсткі нават у параўнанні з мусульманскімі краінамі.

Малайзія, люты 2006: Часова прыпыненія выхад трох газэт, якія перадрукавалі карыкатуры.

Данія, сакавік 2006: Пракуратура адмовілася заводзіць справу супраць газеты *Jyllands-Posten*, якая першай апублікавала карыкатуры на прарока Мухамэда, бо артыкул «Твар Мухамэда», прайлюстраваны сатырычным коміксам з 12 мажюнкаў, не парушыў дацкіх законаў.

Беларусь, сакавік 2006: Аляксандар Лукашэнка ў часе выступу на ўсебеларускім народным сходзе: «Газета [«Згоды»] будзе зачыненая, крымінальная справа ўсчитая, а калі будуць падставы, то ўсе датычныя да гэтага будуць сядзець у турме, таму што гэта правакацыя супраць дзяржавы»

Сакавік 2006: Карыкатуры былі перадрукаваны ў 143 выданьнях 56 краін, у тым ліку ў Альжыры, Босніі й Герцагавіне, Эгіпце, Інданезіі, Ярданіі, Малайзіі, Марокі і Саудаўскай Арабіі — краінах зь пераважна мусульманскім насельніцтвам.

Расея, травень 2006: У Волагдзе апраўданая галоўная рэдактарка гарадзкой газеты «Наш рэгіён» Ганна Сымірнова, якая перадрукавала карыкатуры.

Ярданія, травень 2006: Ярданскія журналісты атрымалі па два месяцы турмы за карыкатуры. У залі суду яны былі вызваленыя пад заклад.

Емэн, лістапад 2006: Галоўны рэдактар мясцовай газеты *Al-Rai Al-Aam* («Грамадзкая думка») Камалі аль-Ольфі (*Kamal al-Olfí*) быў асуджаны на год турэмнага зняволенія, аднак генпрокурор адмяніў рашэнне, заявіўшы, што турма будзе занадта сур'ёзным пакараньнем за перадрукоўку.

Францыя, сакавік 2007: Парыскі суд зняў абвінавачаныні з галоўнага рэдактара часопісу «Шарлі Эбдо» Філіпа Валя. У падтрымку выданьня выступіў сярод іншых кіраунік МУС Францыі і тады яшчэ кандыдат у прэзыдэнты Нікаля Саркозі, які адправіў у адраз журнالістаў ліст з ухваленіем.

Ірак, ліпень, 2007: Кірауніцтва «Аль-Каіды» аб'явіла ўзнагароду 100 тысячаў даляраў за забойства швэдзкага карыкатурыста Ларса Вілкса (*Lars Vilks*), які намаліваў карыкатуры на прарока Мухамэда.

Іран, студзень 2008: суд прыгаварыў старшыню фэдэрациі настаўнікаў Ірану да трох гадоў турэмнага зняволенія за абрэз у прапорца Мухамэда. Падрыхтаваны ім экзамэнцыйныя пытанні былі прызнаны недастатковая паважнімі ў дачыненні да прарока. Іран — ісламская рэспубліка, правасуддзяе якой заснаванае на законах шарыту.

іку Духоўнага упраўлення мусульман Рэспублікі Беларусь.

— А куды Вы гэты ліст пісалі?

— У той жа самы орган, якога мяне азнаёміў з публікацыяй. Гэта Камітэт па спраўах рэлігіі і нацыянальнасцяў.

— Вы пісалі, што абураўнія?

— Бо гэта было паднесена так, таму я быў змушаны зрабіць.

— Вам нават не паказвалі газету?

— Паказалі. Паказалі ксеракопіі, далі мне.

— Рэдактар газеты «Згоды» звярнуўся да мусульман з просьбай дапамагчы выратаваць Здзвіжкова ад турмы...

— Яшчэ трэба ўзважыць становішча. Узважыць усю навакольную абстаноўку. Як гэта адаб'еца на нас. Мы ж меншасць, нас жа, мусульман Беларусі, вельмі мала. Таму мы вельмі павінны быць асцярожныя.

Эўрарадыё

AK

У Менску зьнясуць гатэль «Беларусь»

Адначасова ў сталіцы паўстануць пяцізоркавыя «Кемпінскі» і «Хаят».

На месцы гатэля «Беларусь» у Менску мае быць узвядзены бізнес-цэнтар. Прэзэнтацыя гэтага праекту адбылася 22 студзеня ў Менскай ратушы ў час аз-наямлення Аляксандра Лукашэнкі з генэральным пляном забудовы праспэкту Машэрава.

На думку спэцыялістаў, цяпер эксплюатацыя гатэлю «Беларусь» малаэфектыўная. Яго ўнутраныя памяшканыне не адпавядаюць міжнародным патрабаванням, а невялікія нумары не даюць магчымасці рэканструяваць будынак. Акрамя таго, няма магчымасцяй

для абсталівання гэтага будынка эфектыўнай сыштэ-май інжынэрнага забесьпя-чэння.

На месцы гатэля «Беларусь» паўстане сучасны архітэктурны ансамбль. Комплекс будзе складацца з трох вежаў, у дэльвюх з іх разьмесьціца гатэль, у трэцій — бізнес-цэнтар. Вышыня будынкаў складзе 40—45 паверхаў. На верхніх паверхах разьмесьціца некалькі рэстараанаў з агліднымі пляцоўкамі. Плянуецца таксама, што новы гатэль будзе зь верталётнай пляцоўкай.

Таксама ў Менску зьявіц-

ца аквапарк — на тэрыто-ры, прылеглай да Драздоў-скага вадасховішча. Аквапарк будзе мець агульную плошчу звыш 14 тыс. кв. м. Арыенціровачны кошт аб’екта складзе \$45 млн. Усяго ў раёне праспэкту Машэрава плянуеца пабудаваць ці рэканструяваць 25 аб’ектаў.

Звяртае ўвагу, што ў Беларусь прыйдуць усясьветныя гатэльныя сеткі. Каля Палаца Рэспублікі збудуюць гатэль «Кемпінскі», а каля Камсамольскага возера — «Хаят».

**Зыміцер
Панкавец**

PHOTO BY MEDIANET

Мін'юст прабачыў «Пэрспэктыве»

калі тая адмежавалася ад Шумчанкі.

Нагадай стаў пакаяльны ліст кіраўнічага органу арганізацыі ў міністэрства, у якім абящаецца даць ацэнку кіраўніку арганізацыі Анатолю Шумчанку, якога «не ўпаўнаважвалі на ўдзел у несанкцыянаванай акцыі 10 студзеня».

Міністэрства юсцьцы прыняло расшэньне адклікаць пазоў аб ліквідацыі дадзенага грамадзкага аб’яднання з Вярхоўнага суду Беларусі, паведамляе БЕЛТА.

У Мін'юсьце паведамілі, што ў міністэрства паступіў зварот РГА «Пэрспэктыва», у якім яно пайнфармавала, што кіраўнічыя органы не прымалі расшэньне наконт удзелу кіраўніка іхнай арганізацыі ў несанкцыянаванай акцыі. Шумчанка, гаворыцца ў звароце, не надзяляўся паўнамоцтвамі прадстаўляць грамадзкае аб’яднанье на якіх-небудзь масавых мерапрыемствах, а таму 11 лютага на Радзе грамадзкага аб’яднання будзе дадзеная ацэнка ягоным дзеяньням 10 студзеня і будзе вырашанае пытаньне аб сумяшчальнасці такой дзеянасці з пасадай кіраўніка РГА.

«У адпаведнасці з палажэннямі статуту арганізацыі мэтамі яе дзей-

насці зъяўляюцца стварэнне ўмоў, скіраваных на разьвіццё прадпрымальніцтва ў рэспубліцы, спрыяньне прыцягненню органаў улады да праблемаў, што ўзынікаюць. Улічваючы выкладзенасць, а таксама супадзенне мэтаў дзеянасці дадзенага грамадзкага аб’яднання з курсам дзяржавы на ўмацаванне і разьвіццё малога бізнесу, прынятае разшэньне аб адкліканні зь Вярхоўнага суду пазову аб ліквідацыі РГА «Пэрспэктыва», паведамілі ў Мін'юсьце.

Варты адзначыць, што кіраўніка «Пэрспэктывы» Анатоля Шумчанку затрымалі пасля заканчэння прадпрымальніцкай акцыі 10 студзеня і асудзілі на 15 сутак арышту.

Нагадаем, што адразу пасля заявы Мін'юсту аб намеры зыліквідаваць «Пэрспэктыву», Партыя БНФ заявіла пра гатоўнасць прыняць у свае шэрагі сябраў арганізацыі.

Раней намесніца старшыні рады РГА «Пэрспэктыва» Вольга Круміна заявіла, што ў выпадку ліквідацыі «Пэрспэктывы» сябры арганізацыі ініцыяюць стварэнне палітычнай партыі прадпрымальніцтва. У найгоршым выпадку не выключаюцца варыянт далучэння да адной з дзеяных апазицыйных палітычных арганізацый.

Сямён Печанко

Лукашэнка: «Улада не павінна быць раз і назаўсёды застылай»

«Працэс ратацыі кіроўных кадраў у Беларусі будзе прадоўжаны», — заявіў А. Лукашэнка, прадстаўляючы Мікалая Да-машкевіча на пасадзе кіраўніка справаў прэзыдэнта. «Перад намі стаіць сур’ёзныя задачы. Улада не павінна быць раз і назаўсёды застылай. Таму будуць праводзіцца змены, адпаведныя ратацыі», — падкрэслыў А. Лукашэнка. Паводле яго слоў, «на пасады мы сяць прыйдзеныя людзі, якія добра сябе зарэкамандавалі». Экс-кіраўніку справаў прэзыдэнта Аляксандру Кулічкову прапанаваная высокая пасада ў «саюзнай дзяржаве».

ЗП; БЕЛТА

Чарговы немец узначаліць офіс АБСЭ

Улады далі дазвол на працяг працы ў Менску офісу АБСЭ.

Офіс АБСЭ надалей будзе працаваць пад кіраўніцтвам нямецкага дыпламата — Ганса-Ёхэна Шміта, які зойме гэтую пасаду ўжо ў лютым. Раней ён працаваў консулам у Санкт-Пецярбургу і Казахстане, намеснікам пасла ва Украіне. Раней офіс АБСЭ ўжо ўзначальвалі немцы — Ганс-Георг Вік і Эберхарт Хайкен, а таксама швэд Оке Ілтэрсан.

ЗП

Дзякую

А.Т., І.З., Марыі Н. зь Менскага раёну.

Уладзімеру Л. са Смургонскага раёну.

Вадзіму Б. са Сьветлагорскага раёну.

Валянціне Г. зь Бешанковіцкага раёну.

Зымітру Ж., П.А., Аляксандру Ш. з Аршанска га раёну.

Віталю П. зь Бераставіцкага раёну.

В.Р. зь Віцебску.

Сяргею Д., Аляксандру К., Аляксандру А., Алена М., Сяргею К. з Горадні.

Галіне Г. з Барысаўскага раёну.

В.П., В.А. з Магілёва.

Л.Т., В.В. з Маладэчанскага раёну.

Міхайлу Г., Яўгену Б., Аляксандру К., Мікалаю Б., Яніне М. зь Менску.

А.П., Віктару А., Ігару Дз. зь Берасця.

Леакадзі Н. з Валожынскага раёну.

Аляксандру П. з Наваполацку.

Андрэю К., Уладзімеру А., Аляксандру К. з Баранавіцкага раёну.

А.К. з Дрыбінскага раёну.

Ганыне Б. з Рэчыцкага раёну.

С.Б. з Ашмянскага раёну.

Мікалаю К. з Лунінецкага раёну.

Ігару С. з Івянецкага раёну.

Сяргею І. з Салігорску.

П.Г. з Мастоўскага раёну.

Юр'ю Г. са Свіслацкага раёну.

А.К., Надзеі I., Казімеру Г., Сяргею Д., Базылю К., Святлане В., Адаму З., Генадзю К., Юр'ю Б., Валянціне К., А.Г., Ю.Ш., А.Д., Аляксандру Ш., Віктару Г., Віталю С., А., Юр'ю Ш., Надзеі С., Т.В., Васіль Б., Людміле Ш., Марыі I., Людміле I., Настасьсі Т., Галіне Я., Але Дз., Эдварду З., В.М.

У продажы
засталось
150 асобнікаў

*Найясънейшая
Реч Паспалітая*

Часопис Культура, Лілія Віленская, Альгірдас Трофімов

**Найясънейшая
Реч Паспалітая:**
Цывілізацыя—
Культура—
Рэлігія—
Палітыка—
Авантура—
Героіка—
Успамін.—
Менск: Логівнаў,
2007.

ПАВЕДАМЛЕЊНЕ

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828
МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-
рымальніка **3012 206 280 014**

Асабовы
рахунак

(прозвішча, імя, імя па бацьку, адрес)

Від аплаты			Дата	Сума
За газэту "Наша Ніва"				
Агулам				

Касір

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828
МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-
рымальніка **3012 206 280 014**

Асабовы
рахунак

(прозвішча, імя, імя па бацьку, адрес)

Від аплаты			Дата	Сума
За газэту "Наша Ніва"				
Агулам				

КВІТАНЦІЯ

Касір

М.П.

**Каб
ШТОТЫДЗЕНЬ
атрымліваць
газэту,**

дасылайце адрасы
і гроши за газэту.

Кошт на месяц —
8 тыс. рублёр.

1) Просім усіх
ахвотных чытаць
газету паведамляць
у Рэдакцыю свае
адрасы і тэлефоны.
Гэта можна зрабіць
праз: тэлефоны:
(017) 284-73-29,
(029) 260-78-32,
(029) 618-54-84,
e-mail: dastauka@nn.by,
паштовы адрас:
220050, г.Менск,
а/с 537.

2) Просім у блянку
банкаўскага
паведамлення ці
паштовага пераказу
дакладна
і разборліва
пазначаць адрас,
у тым ліку паштовы
індэкс і код
пад'езду.

Зьмены на мытні

Пры канцы мінулага году на беларускай мытні адбыліся прыемныя зьмены. Працэдура мытнага кантролю вельмі спрасьцілася і стала хутчэйшай. Што ня можа на радаваць. Раней, прайджаючы мяжу з машынай, ты павінен быў прыесці транспартную інспэкцыю, затым — наведванье да мытнай службы ... запоўніць дэкларацыю, дачакацца, пакуль мытнік увядзе яе ў камптар, раздрукue пасъведчанье на ўвоз транспартнага сродку на тэрыторыю Рэспублікі Беларусь, пасъля гэтага надгляд памежнікаў і пашпартны кантроль. Прайджаючы цяпер беларускую мяжу, ня трэба запаўняць мытную дэкларацыю. Кантроль на мяжы робіцца цяпер хутка, апэратуўна. Засталася транспартная інспэкцыя, мытны кантроль... да цябе сам падыходзіць супрацоўнік у надглядзе аўто (без запаўнення ўсялякіх папераў) і пашпартны кантроль. Гэта я вам апавядаю аб праездзе празь зялёныя калідор, калі ты ня маеш для дэклраванья адмысловых рэчаў. Дзякую мытным службам за такія рэвалюцыйныя зьмены для іх, а для насмагчымастца праехаць мяжу хутка, спакойна і з добрым настроем.

Засмучае іншае. Як вядома, у сувязі з пашырэннем Шэнгенскай зонны падаражэлі візы. Усе як бы і пагадзіліся з гэтым. Акрамя, здаецца, заявай В.Гаўла, Л.Валэнсы, А.Квасынскага і старанняй нашага дэпутата В.Станкевіча.

Калі ў маі 1994 г. уводзіліся візы, цана шматразовай гадавой візы была \$2 (для тых, хто мае блізкіх сваякоў). Сённяня гэты кошт складае €150, адмініліся бясплатныя візы для пэнсіянераў і для дзяцей ад 7 гадоў. Засталіся 2 бясплатныя наведванні на год на магілы блізкіх. Я ня супрацькошту за візу. Пакуль яны... непрыемная рэальнасць для звычайных людзей. Але павінен быць нейкі здаровы сэнс пры ўсталяванні такіх коштоў. Цяпер даводзіцца задумца вельмі моцна, наведваючы сваіх бацькоў або запрашоучы іх да сябе. Ня будзем забывацца пра кошт страхоўкі. Для людзей пэнсійнага веку ён, кошт, шчыра кажучы, драг-

конаўскі.

Ходзяць чуткі пра павелічэнне памежнай зоны да 150 км. Тады Вільня ўвойдзе ў гэтую зону і шмат для каго проблема кошту візаў палаічэ. Але гэта пакуль чуткі. Рэальных крокоў ані з літоўскага боку, ані з беларускага не чуваць. Можа, варта ў працяг «Эўрапейскага маршу» аб'яднаць разам свае намаганні беларускім дэмакратам і жыхарам Літвы, паспрабаваць разам дамагацца людзкіх коштоў ня толькі на шматразовыя візы ў Літву, але і шэнгенскіх візаў увогуле.

Людвіка Кардзіс, Вільня

Няхай будуць і спадар, і пан

Што супольнага паміж беларусам з мабільнікам ля вуха і кудлатым дзециком, які калісьці ганяўся за мамантамі там, дзе цяпер стаяць лядовыя палацы? Як тыя нэнадртальцы, шмат хто з нашых суайчыннікаў звяртаюцца адно да аднаго паводле назвы полу — «мужчына» ці «жанчына». Амерыканскі псыхоляг Lillian Glass у кнізе «Я чытаю вашыя думкі» ўзгадвае лекара, які выказваў пагарду падначаленным мэдсёстрам, называючы іх дзяўчатамі. У нас жа на гэтых «ласкавых» зваротах вымушаныя адгукацца ня толькі пятнаццатігадовыя, але і сівія прадавачкі, а «блатныя» выклікі можна пачуць нават ад рахманага працайдзініка.

Ангельшчына. У XI—XIII стагодзьдзях ангельская мова лічылася мужыцкай. Завеўнікі-нарманы навязалі таттэйшай арыстакратіі французскі зваротак «sir». Ангельцы засвоілі «sir» — і ўжо гэта слова выклікае асацыяцыі хутчэй з сабакам Баскервіляў, чымся з французамі. Дык і нам ня варта звязваць гістарычныя крыўды з формай звароткі «пан», што блізкая і галіндцу-пратэстанту (van) і басьніццу-мусульману (ban), і ўкраінцу-праваслаўнаму. Аджа сам Багдановіч да трохгодзьдзя «Нашай Нівы» напісаў: «Віншую ад душы, панове...» Калі чалавек адчувае шчырую павагу да сябе, ён без іроніі ўспрымае ўсялякі ветлы эпітэт. Але для расейскамоўнага беларуса менавіта

зваротак можа стаць першым словам, якое ён съвядома вытмавіць па-беларуску — няхай яму будзе з чаго выбіраць.

Сяргей Баранаў, Гомель

Зайдрошчу маладэчанцам!

Ліст Сяргея Космача з Маладэчна «Гонар за град, дзе жыву» («НН» №42/2007) чытаў і радаваўся: ёсьць жа мясыціны ў Беларусі, дзе людзі — а разам з імі і ўлады — у свой час скасавалі савецка-камуністычныя назвы вуліц і плошчаў і назвалі іх у гонар знакамітых землякоў, нацыянальных герояў. Добры ўрок усім нашым малым і вялікім гарадам. Добры ўрок і Слуцку, які леть тасці адзначаў свае 860-ыя ўгодкі.

У Слуцку пашанцавала толькі трох магістральнымі вуліцамі, дзякуючы высілкам тагачаснага старшыні гарвыканкаму. Вуліцы Ўрыцкага вярнулі старадаўнюю назву Капыльская, а Валадарскую пераназвалі ў вуліцу Максіма Багдановіча, бо на гэтай вуліцы ў канцы XVIII ст. знаходзілася фабрыка па вырабе славутых слуцкіх залатых паясоў. Вуліцы Карла Лібкнэхта, нямецкага камуніста, вярнулі дарэвлюцыйную назву — Віленская. На тым і спыніліся.

Бязь зьмены засталіся Акцябрская, Наябрская, Камсамольская, Савецкая, Леніна. Праўда, у 1980-я, з рэкамэндацыі пісьменнікаў Случчыны (а яна на іх багатая), зявіліся вуліцы Кузьмы Чорнага, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Антона Аleshkі. Але ж яшчэ засталіся столькі вартых імянай: Але́сь Вечар, Ю́рка Гаўрук, Я́зэп Дыла, Сыціан Ліхадзіеўскі, Мікола Лобан, Альгерд Абуховіч, Але́сь Кулакоўскі, Рыгор Крушына, Янка Золак, Уладзімер Клішэвіч. А хіба не заслужылі таго, каб іхнымі імянамі назвалі вуліцы гораду, арганізатары Слуцкага збройнага чыну 1920-га году — Васіль Русак, Юрка Лістапад, якія загінулі ў ГУЛАГу?

Нязменнымі застаюцца назвы-парадоксы Слуцку: вуліцы Кутузава, Суворава, Нахімава, Хмельніцкага, Калініна, Кірава, Чкалава. Зявіліся ў новых мікрараёнах вуліцы Пугачова, Ржаная (па-беларускай трэ было б «Жытнёвая»), Серпухаўская (горад Серпухаў стаў пабрацімам Слуцку). Так і адчуваецца ва ўсім гэтым паклон «старэшаму брату» на ўсходзе.

У тапанімічным туپіку апынуліся і жыхары вуліцы і жніўня. Ніхто з жыхароў гэтае вуліцы ня ведае, што такое здарылася ў гэты дзень...

Конкурс эсэ для старшаклясьнікаў «Абяры сваю будучыню» — 2008

Вышэйшая школа камэрці і права імя Лазарскага ў Варшаве, ВШЛ (Wyzsza Szkoła Handlu i Prawa im. Ryszarda Lazarskiego, WSHiP; Lazarski School of Commerce and Law, LSC) праводзіць конкурс эсэ для вучняў. У конкурсе могуць браць удзел вучні старэйшын клясаў агульнаадукацыйных школаў, ліцэяў, гімназіяў і іншых навучальних установаў, што дайць поўную сярэднюю адукацыю, у тым ліку з Беларусі.

Сёлета Лазарскі прапануе ўдзельнікам конкурсу параважаць над вельмі важнай і цікавай грамадзкай зьявай — фармаваньнем грамадзкай думкі.

Ад вучняў з Беларусі да ўдзелу ў конкурсе прымаюцца эсэ на беларускай, ангельскай ці польскай мовах. Вучні I—III клясаў, зацікаўленыя ў атрыманні зынікі на англомоўную адукацыю ў LSC, пісціяць эсэ па-ангельску. Ацэньвацца будзе выключна зьмест эсэ, таму выбар мовы з прапанаваных да ўдзелу ў конкурсе ня будзе нікім чынам уплываць на вынікі конкурсу. Пераможцы конкурсу атрымаюць узнагароды, у тым ліку права на зынікку аплаты для навучанья ў ВШЛ.

Падрабязная абвестка, дадатковая інфармацыя і прыклад эсэ мінулага году: <http://svetlahorsk.belarda.org/info/abviestki>

Тэрмін прыёму працаў: да 10 сакавіка 2008.

Календароў яшчэ няма, але цукеркі ўжо ёсьць

Мяне родныя з Пскова папрасілі прывезьці ім у падарунак насьценны ка-

ляндар зь беларускім краівдамі, і каб назвы ме- сяцаў і дзён тыдня былі па-беларуску. І што ж, да- вялося зманіць ім, што ў мітусыні забыўся на іхнюю просьбу. Мне было сорамна прызнацца, што ў Беларусі не выпускаюць беларускіх ка- лендароў! На самой справе я ўесь сънежань амаль штодня заходзіў у «Цэнтральную кнігарню» ў пошуках кален- дара. Там усе съцены завеша- ныя календарамі зь беларус- кай тэматыкай, але ўсе выка- наныя па-расейску і па-ан- гельску. Чаму б хаяц частку накладу ня выдаць па-бела- руску і па-ангельску?

У мінулым годзе наша «Ка- мунарка» не без дапамогі той жа Радеі вымушаная была зноўку ўспамінаць родную мову. І цяпер усе цукеркі ма- юць абгорткі на дэзвюх дзяр- жаўных мовах. І калі, напрык- лад, раней цукеркі «Красная Шапочка» перакладалі на бе- ларускую «Чырвоная Шапач- ка», то цяпер сталі пісаць, як і трэба — «Чырвоны Капту- рок». Брава!

Лявон Гуменнікаў,
Менск

«НН» з радасцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаваныні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты мы ня можам пацьвярджаць атрыманье Вашых лістоў, ня можам і вяртаць неапубліканыя матэрыйлы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусіць быць падпісаныя, з пазнакай адресу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

Наш адрес: а/с 537,
220050 Менск.
e-mail: nn@nn.by.
Факс: (017) 284-73-29

ПЫТАЙЦЕСЯ Ў РАСПАЎСЮДНІКАЎ НОВЫ НУМАР

ПАДПІСНЫ ІНДЕКС 00345

Міхалевіч падаў у суд на «Советскую Белоруссию»

Намесьнік старшыні Партыі БНФ Алесь Міхалевіч зьвярнуўся ў суд Савецкага раёну Менску з пазовам да газеты «Советская Белоруссия». Палітык абурыўся нядайным артыкулам «СБ» Арцёма Чаладзінскага «Круты міраж». Там пісалася наступнае: «Яны (індывидуальныя прадпрымальнікі — ЗП), у большасці сваёй простыя і добрыя людзі, якія не дасьведчаныя ў

тым, што ў нас называецца тонкім словам «палітыка». Таму яны шчыра думаюць, што Міхалевіч — Мілінкевіч, якія ў жыцці ня вырасылі і тым больш не прадалі ніводнага вядра бульбы, рэальная дапамогуць ім у спэцыфічных прадпрымальніцкіх проблемах».

«На лецішчы маёй цешчы ў Крыжоўцы, як і ўсе беларусы, мы штогод саджаем буль-

Фото: Уладзімір Дзімітров

бу. Я, як самы малады мужчына ў сям'і, бяру ўдзел у справе вырошчвання бульбы таксама пастаянна, таму мяне і абражаюць слова,

што я ня вырасылі ў ніводнага вядра бульбы», — кажа А. Міхалевіч.

Ён зьбіраеца дамагацца таго, каб «Советская Белоруссия» надрукавала абвяржэнне гэтай інфармацыі на другой паласе, а таксама сплаціла маральную кампенсацыю ў памеры 6160 рублёў — столькі каштуе пустое вядро для бульбы ў ГУМе.

«Думаю, што перамагчы ў судзе абсалютна рэальная з гледзішча фармальнага заканадаўства, але паглядзім, што скажа суд», — кажа Міхалевіч.

Зыміцер Панкавец

I нашым і вашым

22 студзеня
Рада
Эўропы
заслушала
дакладчыка
у справе
Беларусі.

Віктар Карніенка.

Палітоляг Аляксандар Лагвінец лічыць паседжаныне ў Страсбургу выразнай прыкметай таго, што ў Эўропе дагэтуль існуе цікавасць да Беларусі: «Робяцца самыя розныя спробы хоць неяк урэгуляваць беларускую пытаньне. Зразумела, што і ўлада жадае тут весыні сваю гульню, паколькі яна хоча легітымізаць свой так званы заканадаўчы орган міжнародной супольнасцю. Калі казаць пра зъмест дакладу спадара Рыгоні, дык той зъмест, зь якім я азнаёміся, можна назваць даволі стрыманным. Канечно, у ім указваеца на пэўныя паштэнты правоў чалавека, хаця нават з дэкларацыяй спадара Рыгоні бачна, што ён хоча займець сабе, як і шмат хто з іншых папярэдніх перамоўшчыкаў, ляўры чалавека, які знайшоў вырашэнне беларускага пытаньня. Хатя яно не такое ўжо і простае».

**ЗП;
радыё «Свабода»**

22 студзеня ў Страсбургу прайшло паседжаныне Палітычнага камітэту ПАРЭ па Беларусі. Дарад падрыхтаваў італьянскі парламентар Андрэя Рыгоні — спэцыяльны дакладчык у справах Беларусі. Ён прыяжджаў у Менск лястась у каstryчніку.

Ад Беларусі ў Страсбург запрасілі дэльцея дэлегацый. Афіцыйныя ўлады прадстаўляюць сябры Нацыянальнага сходу Натальля Андрэйчык і Аляксандар Архіпаў, апазыцыю — Вінцук Вячорка і

гарадзкім, прыгарадным і нават чыгуначным транспарце.

Пракуратура мае прэтэнзіі да «Газеты Слонімскай»

Галоўны рэдактар недзяржаўнага выдання «Газета Слонімская» Віктар Валадашчук даў тлумачэнны ў міжрэйнай пракуратуре з

факту некалькіх публікацыяў. Нагодай для гэтага сталі прэтэнзіі да газеты з боку абласнога ўпраўлення юстыцыі. У прыватнасці, некалькі матэрыялаў з залі суду былі апублікаваныя раней, чым рапоўніне суду ўвайшло ў законную силу. Яшчэ прэтэнзіі выклікала інтэрвю з прадстаўніцай аддзялення

Саюзу палякаў у Слоніме, дзе згадваліся назвы палітычных партыяў і рухаў, нібыта не зарэгістраваных на тэрыторыі Беларусі. Віктар Валадашчук усе прэтэнзіі называе надуманымі. «Газета Слонімская» — апошнія незалежнае выданье ў Гарадзенскай вобласці.

Вэтэрнам і аўганцам вярнулі льготы на праезд

Гэта адбылося дзякуючы міжурдаваму пагадненню, якое ў 1993 годзе ў Москве падпісаў Вячаслав Кебіч. Пагадненне аказалася больш значным за закон аб ільготах, і цяпер вэтэрнам і «аўганцам» ізноў можна ездзіць бясплатна на

СЪЦІСЛА

ЗП

ЗП

Вадохрышча ў вайсковай частцы.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Абраавалі Сынкавіцкую царкву

Зэльвенская міліцыя адпрацоўвае розныя вэрсіі здарэння. Цікава, што злодзея скраў толькі два пярсычэнкі, пакінутыя прыхаджанамі ў знак падзякі пудадзейнаму аброзу Божай Маці. Побач ляжалі іншыя ўпрыгожаныні, аднак яны засталіся некранутымі. А вось гроши з ахвяравальных скрынёў зьніклі да капейчыны, а там было каля мільёна рублёў.

Былы кіраунік ДАІ Беларусі атрымаў ордэн Сталіна

Кіраунік віцебскай міліцыі палкоўнік Леанід Фармагей атрымаў ад Усебеларускага аб'яднання казацтва орден Сталіна. Яго ўзнагародзіл «за бездакорную службу ў праваахоўных органах, асабісты ўнёсак у ахову правапарадку ды ў гонар 70-годзьдзя ўтварэння

Віцебскай вобласці». Паводле некаторых звестак, першыя два ордэны Сталіна ў Беларусі атрымалі дзяржсакратар Рады Бяспекі Віктар Шэйман і палкоўнік Дзмітры Паўлічэнка.

Згарэлі 190 парсючкоў

190 парсючкоў згарэлі ў пажары, які ўсchaўся ў адным з будынкаў сувінакомплексу ў вёсцы Ляткі (Мастоўскі раён). Вартайнік заўважыў пажар, калі ўвайсці ўсярэдзіну было ўжо немагчыма. Хоць ратавальнікі прыбылі праз 13 хвілін пасля выкліку, страха да таго часу абавалілася.

Цягнік раструшчыў «Форд»

Жыхарка Жабінкі на чыгуначным пераезьдзе хацела праскочыць на чырвоне съяццло, але аўто заглухла. Жанчына паспела выскочыць, а машыну працягнула па

рэйках некалькі кіляметраў. «Форд» пасля такога ператварыўся ў металалом. А нядайна 1 кіроўцу давядзеца заплаціць за пашкоджаны электравоз і кампенсаваць выдаткі чыгункі за парушэнне графіку руху транспарту.

Магілёў—Вільня

Ад 15 лютага з Магілёва будзе курсіраваць прости цягнік на Вільню. Самы танны білет у агульны вагон каштует каля 25 тыс. рублёў, самы дарагі ў купэ — прыкладна 55 тысячаў.

Хамутоўскі падпісаў кантракт з «Карл Цайс»

Хамутоўскі колісъ паспяхова выступаў за бухарэсцкі «Сыцяў», але потым перарабраўся ў расейскую «Томь», дзе меў няшмат гульнявой практикі. Цяпер 29-гадовы галкіпэр беларускай зборнай будзе выступаць за клуб другой

нямецкай бундэслігі «Карл Цайс». Енскі клуб няўдала выступае ў гэтым першынстве і займае пасля першага кругу перадапошняе 17-е месца.

Памёр легендарны шахматыст Бобі Фішар

У Ісьляндый на 65-м годзе жыцця памёр былы чэмпіён сьвету па шахматах Бобі Фішар. Ён нарадзіўся 9 сакавіка 1943 г. у Чыкага. За шахматную дошку сеў у шэсць гадоў. А ўжо ў 13 гадоў перамог на юнацкім чэмпіянаце ЗША, стаўшы самым маладым чэмпіёнам краіны па шахматах. У 1972 г. Фішар адваяваў у Спасакага тытул чэмпіёна сьвету. Ён быў адзіным амэрыканцам па паходжаныні — уладальнікам гэтага тытулу.

ЗП, УЛІНФ., БелТА,
СТВ, BulletinOnline.org,
«Звязда», BBC,
Эўрападыё, радыё
«Свабода»

Песьні гандальераў з Старых Дарог

Спектакль для вясёлай швэдзкай сям'і

«Купалаўцам» спатрэбіўся швэдзкі рэжысэр, каб давесці скептыкам: урокі сцэнічнай пластыкі яны яшчэ не забылі. На сцэне рухаліся і акторы, і дэкарацыі, так што не заўжды вочы паспявалі за імі. Піша Аляксандар Фядута.

Дваццатага студзеня ў Купалаўскім мусі ёсьці «Макбэт». Але паколькі жах ад навыказанай усzych пагрозы «пераперці Шэксьпіра на мову родных асінаў» з рассейскай, верагодна, уласцівів ня толькі мне, ці проста нехта зь вядучых актораў захварэў, Шэксьпіра замянілі «перапёртым» усё ж Карла Гальдоні: ішоў «Слуга двух гаспадароў», паставлены швэдзкім гастролёрам Аляксандрам Нордштремам.

Сцэнаграфія Валянціны Праўдзінай была нашмат ляканічнейшай за сцэнаграфію маэстра Барыса Герлавана ў «Ромуле Вялікім», якога мы глядзелі ў мінулы раз. Дух слайнай Венецыі перадавалі гарбатыя мосьцікі розных памеру, што сваімі абрысамі нагадвалі каптуркі Арлекіна з камэдыі дэль артэ, якая, уласна кажучы, і стала асновай творчасці Гальдоні. Аналягічныя «каптуркі-мосьцікі» чайкамі віслі ў паветры, імітуючы то падсвечнікі, то, імаверна, аблокі, у залежнасці ад таго, дзе адбывалася дзея: у памяшканьні ці на вуліцах гораду святога Марка.

Такой жа ляканічнай была і музыка народнага артыста Беларусі

Сяргея Картэса. Памятаючы, мабыць, што надта шмат нотаў чалавече вуха (гл. фільм Мілаша Формана «Амадэй») успрыняць ня можа, спадар Картэс рэзка скараціў колькасць музыкаў, сабраўшы зь пяці чалавек такі сабе «надзеіны маленькі аркестрык» і апранаўшы іх у сучасныя Гальдоні строі. Сам кампазытар перад спектаклем таксама мільгануў у аркестравай лёжы (ня ў яме, а менавіта ў лёжы: музыкі ж таксама людзі!).

А вось цяпер можна пераходзіці і да рэжысуры.

Аляксандар Нордштэм цалкам зрэалізаваў ідэю жартаўніка Труфальдзіна — дакладней, даручыў ягоную ролю чатыром акторам АДНАЧАСОВА.

І гэта выратавала спектакль.

Калі ставіцца бэнэфісная п'еса, у якой ёсьць яскравы галоўны герой — а п'еса Гальдоні менавіта такая, — глядач і ходзіць на выкананіцу гэтай самай галоўнай ролі. Любога выкананіцу ролі Труфальдзіна постсавецкі глядач вымушана параўноўвае з Канстанцінам Райкіным. А тут адначасова — часам па адным, але ўсё адно засеўшы ў памяці гледача як адна чвэрць паяд-

нанага «труфальдзінавага» калектыву — на сцэне знаходзяцца чацьвера маладых і завадных хлопцаў. Яны, нібыта, і адноўлькавыя — у сваіх касцюмах, масках, нацягнутых на твары, і — розныя. І яны ўвеселі час рухающца, як быццам Нордштэм прывёз ім ад Карлсана са Стакгольму маторчыкі і ўставіў, гм-гм, у патрэбнае месца.

І гэты ж прыём рэжысэр выкарыстаў у дачыненіні да Смэральдзіны: сапраўды, за што ж «пазбаўляць» некага з чатырох «слугаў двух гаспадароў» сяброўкі? У выніку два вялікія маладыя квартэты

— Труфальдзіна (Дзымітры Ясіневіч, Раман Падаляка, Ігар Пятроў, Сяргей Чуб) і Смэральдзіна (Святлана Анікей, Валянціна Гарцуева, Яўгенія Кульбачная і Вольга Няфёдава) прымусілі залю сапраўды съмяяцца. Чаго вартая, скажам, цудоўная сцэна, у якой усе чатыры выкананіцы ролі Смэральдзіны тлумачаць Сыльвіё (Аляксандар Паўлаў), які праштрафаўся, што ён, разумееце, ня мае рацыі, калі ня верыць закаханай у яго Клярычэ (Кацярына Яворская). І адзін лямант разьюшанай служкі было б цяжка вытрываць, а тут — чатыры!

Нордштэм апынуўся патрабавальным і строгім — але адначасова і ўдзячным пастаноўшчыкам. З аднаго боку, ён прымусіў амаль усіх актораў, што выходзілі

на сцэну, рабіць самыя неймаверныя кульбіты. Ну, з Труфальдзіна ўсё зразумела — усе чацьвера перакульваліся, як маглі. Але і камічныя старыя — Панталёнэ (Мікола Кірычэнка), Доктар (Віктар Манаеў) і Брыгела (Уладзімер Рагаўцоў) — ні ў чым не саступалі моладзі: перакульванняў, праўда, у іх не было, але яны і бегалі, і дэкарацыі на сабе цягнулі. Аказваецца, «купалаўцы» умееюць рухацца, а ня толькі слупам стаяць! Аказваецца, яны жывыя, а зусім ня трупа, што складаецца з застылых восковых знакамітасцяў!

І пастаноўшчык даў кожнаму магчымасць пагарэзьнічаць ад душы і атрымаць сваю — асабістую! — частку заслужаных аплідысменту. Панталёнэ, што трасе бухгалтарскім абакам, акампануючы рамансу Бэатрычэ (Юлія Шпілеўская); Брыгела, што абвішчае па мабільным тэлефоне пра тое, што Труфальдзіна ўышку, нарэшце, Доктар, які ў прыпадку справядлівай разьюшанаасці такім сабе кураняткам-энтузіястам насаджвае сябе на забойчы ражон-шпагу, спрабуючы давесці свайму апаненту ягоную няслушнаасць, былі бліскучымі. Выбітная таксама сцэна, у якой Панталёнэ спрабуе скласці мэню да вясельля: гаспадар гатэлю Брыгела навязвае яму і морапрадукты цаною пяцьдзесят тысячаў, і гарэлку са Старых Дарог цаною семдзесят тысячаў, і нешта там яшчэ з рэпертуару менскага хар-

чаваньня і за туго ж неймаверную менскую цану. Што з гэтага прыдумка рэжысэра, што — саміх актораў, а што — праста імправізацыя, уласцівая жанру, ня так ужо і істотна: посьпех — заслуга супольная.

Але ў цэнтры камэдыі Гальдоні, як мы памятаем, усё ж трох закаханых пары. Квартэты Труфальдзіна і Смэральдзіны прааналізаваць цяжка: не зусім зразумела, чым кіраваўся рэжысэр, падбіраючы менавіта тыя, а ня іншыя камбінацыі з таго рознафактурнага чалавечага матэрыялу, што ў яго быў. Але ў любым выпадку, кожны з удзельнікаў гэтага квартэту быў забаўным, раскутым і граў сапраўдную камэдыю. А вось пары рамантычна закаханых былі далёка не раўназначнымі. Калі Сыльвіе і Клярычэ былі, на наш погляд, вельмі добрымі, то, прымусіўшы Бэатрычэ імітаваць недарэчны ў Італіі ангельскі акцэнт, рэжысэр папросту зрабіў палову яе рэплік малазразумелымі для гледачоў: паспрабуйце на вялікай хуткасці размаўляць па-беларуску з ангельскім акцэнтам, і вы зразумеёце, што спадарыню Шпілеўскую паставілі ў надта нязручную ситуацыю. І гэта пры тым, што сцэнічнае маўленьне ў сёньняшняга пакаленія «купалаўцаў» — наагул слабое месца.

І ў цэлым Бэатрычэ не пашанцавала. Палымяная закаханая дзяўчына, пераапранутая ў мужчынскі касцюм, чамусьці зьяўляеца на сцэне зь бізуном у руках (відавоч-

ны эратычны намёк). І калі б не закаханы ў яе Флярында (Павал Яскевіч выдатна сыграў такога брутальнага героя-каханка, які, пабачыўшы каханую, запальваўся і цягнуў яе за кулісы), і ня сціпляя спробы яе скочыць з таго самага гарбатага мосьціка, даведаўшыся пра съмерць каханага (дасыпнае рашэнне рэжысэра, цалкам натуральнае для Венецыі, дзе тых мастоў!), мы б ніколі не зразумелі, што герайні Юліі Шпілеўской — нармалёвая жанчына, а ня сэкс-дамінатар з порнасайту.

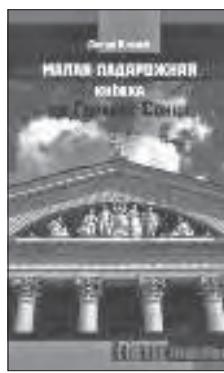
У цэлым, выйшла цудоўная сямейная камэдыя ў швэдзкім варыянце: дзяцей можна вадзіць на яе, і ўсе атрымаюць сваю порцию асалоды — праўда, у некаторых месцах ня варта акцэнтаваць увагу маладога пакаленія на некаторай двухсэнсоўнасці «купалаўскай» інтэрпрэтацыі італьянскай камэдыі. Нічога страшнага ў гэтым няма: падрастуць — зразумеюць!

Толькі адзначым яшчэ дзівэ акаличнасці. Па-першае, цудоўныя касцюмы і абутак, прадуманыя і добра пашытыя (а, можа быць, праста новыя, і таму яны так уражваюць?). Па-другое, поўная адсутнасць кветак у зале, што, падобна да таго, стала сыштэмай: гледач не шкадуе авацыяў, але чамусьці ходзіць у тэатар бяз кветак. Шкада: дзякаваць гэтым разам было за што.

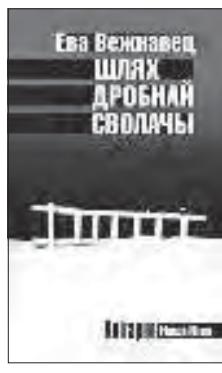
А перакладаць Гальдоні ўсё ж такі трэба з італьянскай.

**Аляксандар Фядута,
глядач**

з ь б я р ы   « К н і г а р н ю   « Н а ш а   Н і в а »

Артур Клінаў.
Малая
падарожная
кніжка па
Горадзе Сонца.
Раман

Ева
Вежнавец.
Шлях
дробнай
сволачы.
Апавяданні

Валянцін Тарас.
На высьпе
ўспамінаў.
Мэмуары

ш у к а й ц е ў к н і г а р н я х і ў н е з а л е ж н ы х р а с п а ў с ю д н і к а ў

Франак Вячорка: Дубляж «Шрэка»

Учора старшыня культурніцкай камісіі Партыі БНФ Франак Вячорка быў затрыманы ў пастарунку, куды прыехаў падтрымаць затрыманых сяброў. А сёньня судзьдзя ўляпіла яму 15 сутак за «нецэнзурную лаянку». Напярэдадні затрыманыня ён акурат пагутарыў з карэспандэнткай «НН» — пра папугаяў, якія размаўляюць па-беларуску, пра місію чалавека на гэтым съвеце, пра «Белсат» і аўдыёбізнэс. А таксама пра затрыманыні.

www.SVABODA.ORG

«У дзяцінстве было цяжка»

«НН»: Сп. Франак, напи сустрэча адбываецца на сядзібе БНФ. Не магу не задаць Вам пытаныне, якое мяне даюць цікавіць. Чаму надофісам БНФ бел-чырвонабелы съяцяг то ёсьць, то няма? Калі англійская каралеўва прысутнічае ў сваім замку, над ім узымаюць нацыянальны съяцяг. Вы такім чынам, можа, адзначаеце наўпачасці ці адсутнасці ў сядзібе кіраўніка Фронту?

Франак Вячорка: (сміяецца) Съяцяг ёсьць заўсёды. Нейкія пачвары шкодзяць трymальнікі, на якіх ён мацуеца, пакуль наладзім — няма на што павесіць. Нядайна у міліцию звязрталіся.

«НН»: Да Вашых стасункаў зь міліцыяй мы вернемся пазней, а пакуль я папрасіла б Вас, дзеля знаёмества, распавесці трошкі пра Вашу сям'ю. Вы — сын актыўных грамадзкіх дзеячаў Арыны ды Вінцку Вячоркаў. Скажыце, калі ласка, як Вы адчуваеце сябе ў гэтай сям'і як сын? Што далі або, можа, не далі Вам бацькі?

Чаму Вы ад іх навучыліся?

ФВ: Я ганаруся сваім бацькамі, якіх ніхто. Ад маленства гадаваўся ў асяродку выдатных людзей. Анатоль Сыс вучыў пісаць вершы, Новік-Пяюн расказваў казкі. Мама займалася рыцарскім клубамі, а таму ўсё дзяцінства штурмаваў замкі ў Лошыцы, махаў мячом на турнірах, ездзіў па Беларусі пад музыку «Камэлёт». Тата прыঢ়পাই কাব্য পালিত মেলেক হিসেবে আসছেন।

«НН»: Па горадзе ходзіць пагалоска, што ў Вашай сям'і нават папугай гаварыў па-беларуску?

ФВ: Так, яго звалі Дзюба, а дакладней — Дзюба — добрая птушка. Птушкі, марсакія съвінкі, каты, пацукі, хамякі ажыўлялі жыцьцё нашай сям'і, і без таго бурлівае.

«НН»: Ці не было ў Вас у дзяцінстве такога адчуваўнія, што Вашая сям'я не такая, як усе? Ці адбівалася

грамадзкая дзейнасць бацькоў на Вашым дзіцячым са-маадчуванні?

ФВ: Адбівалася. Дзяцінства было цяжкое, але нядоўгае. Кожнае дзіцё падсвядома імкненца быць як усе, каб на яго не паказвалі пальцам... Малым я часта перажываў праз ўсякія палітычныя пэртурбациі. Памятаю «Чарнобыльскі шлях», калі пераварочвалі машыны, я, зусім малалетні, ішоў у першых шэрагах, мне было тады гадоў восем—дзе-вяць... Памятаю, як на бацьку завялі крымінальную справу, і яго галадоўку... Першыя ста-сункі зь міліцыяй — ва ўзросце 12-і, а затрымлівалі ўвогуле разоў 30—35. Але тут няма чым ганарыцца.

«НН»: Можа, Вы ўжо прызвычайніце да затрыманняў ці да гэтага немагчыма прызвычайніца?

ФВ: Прывычайуся, але не зымрыйуся. Мірыца з гэтым я ня буду. Напрыклад, у савецкім РУУСе я госьць чаканы. Няхай сабе. Знаёмества з міліцыянтамі дазваліяць зразумець іх, размаўляць зь імі, а значыць, і ўзьдзейнічаць на іх. З міліцыянтамі — не з ама-

Франак Вячорка

вядомы многім як ініцыятар беларускіх культурніцкіх і грамадzkіх праектаў: то, чутно, каманда пад ягоным кіраўніцтвам агульна па-беларуску культивавала галіўдзкі фільм альбо папулярны мультсік, то зладзіла акцыю-пэрформанс... Апошнім часам сп. Франак займаецца аўдыёкінгамі. А яшчэ Франак Вячорка — кіназорк, галоўны герой фільму польскага режысёра Міраслава Дэмбінскага «Урокі беларускай мовы». Яму 19 год, ён студэнт БДУ, і яго 35 разоў затрымлівала міліцыя.

паўцамі — можна і трэба пазумецца.

«НН»: А з амапаўцамі — не?

ФВ: З амапаўцамі — не. Паводзяць яны сябе па-зверску. Валянцін Мазец, які выкладаў у часопісу «Паўлітэнкі», расказваў, што ў балышыні спэцназаўцаў няма сем'яў, ім забараняецца чытаць газэты, ад таго адсутнічае асабістое меркаваньне. Калі нас з Хведаруком, Калітом бралі ў Салігорску падчас суду над Шылам, пераканаўся ў стручанаасці гэтых асобаў... Язык не паварочваеца называць гэтых чарнасоценцаў беларусамі.

Важнейшы за 35 затрыманьня

«Дзядуля — сымбаль працаўтага і адказнага чалавека»

ФВ: Бабуля Аля — маці таты — дарагі мне чалавек, пасыядоўна выпісвае «Нашу Ніву». Вельмі любіў дзеда Рыгора. Летась ён памёр. Адказны, мудры, працаўаў сумленна і рупліва. Радзіў Машэраву ў эканамічных пытаннях, замяшчаў кіраўнікоў Дзяржпляну. Толькі ўявіце. Плянавая эканоміка. Нікай нябачнай рукі рынку няма. Усе цэнты, разылікі, прагнозы, фінансавыя абароты вызначаюцца групай інтэлектуалаў з Дзяржпляну. Памылка — капец. Гэтыя асобы — героі, — здабывалі сваім потам які-нікі дабрабыт.

«Да беларускасці людзі далучаюцца праз культуру»

«НН»: У чым Вы бачыце сваё прызначэнне?

ФВ: Кожны чалавек у жыцці мае найкую місію. Яна можа быць познайі абстрактнай. Я пачаў нешта такое ўсьведамляць у Ліці. Мне прышчапілі адказнасць, систэмнасць, упартасць, а ў якасці начынкі — веды. Я не паехаў вучыцца за мяжу, як балшыня аднагрупнікаў. Як мы збіраемся нешта зъмяніць у краіне, няпачадна пасылаючы моладзь за мяжу?! Трэба быць тут і кропка.

Мне 19. Шукаю сябе. Маю на гэта час. Троху займаюся мовазнаўствам, публікаўся ў «Родным слове», няроху — палітыкай — але так, ціха-ціха. Трэба ж неяк давучыцца ва ўніверсітэце. Калі скончу — тады дам жару. Мянен пімат што не задавальняе, і я не з шарогуцца.

Перамагаць трэба ў культуры. У культуры шлях да свабоды. Дубляж «Шрэка» на беларускую альбо аўдыёкніга Міколы Ермаловіча на менш важныя за «Эўрапейскі» або «Сацыяльны» маршы. Марш прайшоў, пра яго забылі, а фільм, аўдыётрэкі застануцца

ў Сеціве, і будуць аўтапомна функцыянаць, прыцягваць новых людзей да беларушчыны. Прайшло паўтара году ад дублявання другога Шрэка, а мne ёй сέньня пішуць пічасылівыя людзі, якія знайшлі ў сетцы пераклад, у захапленні і жадаюць дапамагчы... Людзі павераць нашым палітыкам тады, калі ўбачаць у іх культурніцкую альтэрнатыву.

«НН»: Што Вы лічыце сваім самымі яркімі поспехамі і ўдачамі?

ФВ: Складанае пытанье... Толькі посыпехі. Вялікая перамога — захаваныне Ліцію.. Ни спалі ночы, друкавалі ўлёткі, ладзілі акцыі і зъбіралі подпісы. Як вынік, Ліцій існуе, дарэчы, шукае абітурыентаў. Я ўсё яшчэ веру, што менавіта ліцісты будуць ствараць новую Беларусь. Дарэчы, як заўважыў Аляксей Крукоскі, нават апошні звезд Партыі БНФ паказаў, наколькі грамадзкае жыццё завязана вакол Ліцію: ліційскому выкладніку супранастаўшому выпускнік, але перамогу ўзяў намеснік дырэктара.

Яшчэ посыпехі — паседжанні камісіі па культуры, генэратары креатыўных ідэй ды ініцыятываў. Стартавала брашурка «Наша культура», Паўлам Дзюсекавым падрыхтаваны дыск «Гімны Беларусі», плянунем зрабіць відэаскурсія па менскіх мясцінах БНР, робім фільм пра батлейку Гана Скіргайлі, Зыміцер Кісель зь Гінскім дапамагае ў складанні моладзевай мультымэдыйнай энцыклапедыі пра БНР. Не забаве будзе надрукавана сэрыя беларускамоўных паштоўак да Дня святога Валентына.

Летась выйшла складанка на вершы Купалы, дыск Сокалава-Воюша. У межах «Беларускага Гальфстриму» выйшли ўжо пяць дыскаў з фільмамі, праддубляванымі на беларускую — «Любоў насамрэч», «Шрэк 2», «Крымінальнае чытво», «Маленькая калядная казка», «Шрэк Трэці». Ни ўсё дублюеца, дубляж дарагі, застаец-

ца на ўзроўні субтыграў ды распаўсюджваеца праўз інгэрнэт.

«НН»: А што з распаўсюдам, дарэчы?

ФВ: Распаўсюд — вялікая проблема. Важна хады б дайсыці да мэтаў групы ды зъберагчы зробленае. Ни веру ў будучыню кніжнага фармату. Новае пакаленне забудзе пра традыцыйныя бібліятэкі. Трэба ўсё пераводзіць у лічбу. І вельмі добра, каб усе нашыя фільмы, кніжкі, як бы гэта ні шкодзіла рэнтабельнасці, траплялі ў Сеціве.

Напярэдадні Калідаў выйшла дзясятая аўдыёкніга, зробленая нашай камандай «БелТонМэдия» — гэта казка Ганса-Хрысціяна Андерсэна «Дзікія лебедзі». Чакайце. Будзе ўся школьная праграма!

«НН»: Аднак адразу ж узынкае пытанье: калі размышлянне ў Сеціве шкодзіць продажам, то як жа тады вяртаць грошы, як працаўваць далей?

ФВ: На культуры сёняня не заробіш. Але вось як улада зьменіцца, то гэтыя справы пачніць прыносіць грошы. І ўсё стане на месца. Усё акупіца. Усё акупіца да ліпеня-жніўня 2010 году. Так і трэба працаўваць. Цяпер цяжка, з-тога пасыльня нішча будзе нашая. Мы зарэгістравалі фірму «БелТонМэдия» і будзем змагацца за свой сёгмэнт рынку.

Папярэджаньне маладым чытачкам «НН»

«НН»: Ці ёсьць у Вас вольны час?

ФВ: Мала. Але я гэта вырашаю. Шмат часу жарэ вучоба — прыходзіцца зубрыць мно-га такога, без чаго можна было бы абысьціся. Але адкукаць — справа систэмная, нікуды не падзенесяцца. Мой адпачынак — гэта сябры, падарожкі, рамантычныя спатканыні...

«НН»: Вось наконт рамантычных сустрэч падбязней, калі ласка... Яны ў Вас пакуль ня выліліся ў пляны ажаніцца?

ФВ: Жаніцца не збіраюся. Але я (задумваецца)... Але я ў пошуку.... Разыбіваю жаночыя сэрыцы. Жорсткі і самазакаханы! Як мне нядайна заявлі...

«НН»: Весь як! Тады добра, што пра гэта загаварылі: маладыя чытачкі «НН» будуць папярэджаныя.

Пытаныне ад маладога чытчика «НН»

«НН»: Якія кнігі Вы параіце браць з сабой на адседку?

ФВ: Найлепшая кнішка для гэтых мэтаў, па якой я цяпер настойліваю раю «Белсату» з'яняць фільм — гэта «У кіпшорах ГПУ» Аляхновіча. З тых часоў нічога не зъмянілася! Тыя ж думкі, цёмныя лямпачкі, груканыне ў сцены, страх, няўтэуненасць. Гэта тое, што бачыш навокал. Яшчэ парою нешта для душы. Я чытаў Мілана Кундэрэ. Выдатна ідуць «Франкі да пляшкі» Севярына Квяткоўскага. Бацька ў турме звычайна працуе, робіць пераклады, піша артыкулы. Але гэта каму як.

«Белсат» і палякі

«НН»: Вы загаварылі пра сваю супрацу з «Белсатам». Якое ў Вас уражанье ад яе, ад гэтага каналу?

ФВ: Усё яшчэ толькі пачынаеца. Ідэя харошая, правильная. Але канал створаны палякамі, і гэта адчуваецца, хоць там і працаўваць пераважна беларусы. У любым разе трэба думаць пра стварэнне сваёй уласнай беларускай тэлевізіі. Пакуль глядзеў толькі праз інгэрнэт, ні я, ні сябры талерак ня маюць, высновы нейкія рабіць цяжка. Але створаная каналам прадукцыя заслугоўвае, натуральна, пахвалы — фільмы, сэрыялы, кінапубліцыстыка. Я зь «Белсатам» адпечатку, дапамагаў аддзелам перакладаў, графікі, кінапрадукцыі. Цяпер зъбіраю працаваныя для пастаноўкі новых фільмаў ды спектакляў.

Гутарыла Наталка Бабіна

15 студзеня

Дапытлі прадпрымальніцу

Мая Сінайская, сябра рэспубліканскага аб'яднання «Пэрспэктыва», старшыня рады прадпрымальніку менскага рынку «Дынама», была выкліканая на управу міліціі Маскоўскага раёну Менску. Міліцыянты паглядзілі яе, што ў іх ёсьць «дакументальна відАЗдымкі акцыі пратэсту на Кастрычніцкай плошчы, да якіх патрабуюцца асабістыя тлумачэнні».

Затрымані на кватэры

На ўласнай кватэры затрымані ўдзельніцу прадпрымальніцкай акцыі 10 студзеня актывістку незарэгістраванага «Маладога фронту» **Юлію Сіўцоў**. На наступны дзень яе асудзілі на 15 сутак.

16 студзеня

Затрыманыні ў Дзень салідарнасці

Падчас правядзення акцыі салідарнасці на вуліцы Няміга былі затрыманыя 6 актывісткамі грамадзянскай кампаніі «Джынс — за Свабоду». Аманаўці прыбылі на месца акцыі праз 10 хвілін пасля яе пачатку. Яны вырываюць з рук удзельнікаў партрэты палітвізняў. Былі затрыманыя — **Вольга Гулякевіч, Максім Вініярскі, Павал Кур'яновіч, Кацярына Краснова, Маўлюда Атакулава, Кася Галіцкая**. Ля Цэнтральнага суду затрымані сбрабу «Моладзі БНФ» **Франака Вячорку, Антона Каліноўскага** і **Юрасія Станкевіча**.

Адзін з самых рэпрэсійных у сьвеце

Паводле дакладу міжнароднай праваабарончай арганізацыі **Freedom House** «Свабода ў съвєце», колькасць «свабодных краін» склала ў 2007 г. 90 — гэта 47% дзяржаваў плянеты. Беларусь, Узбекістан і Туркмэністан называюцца сярод найбольш «рэпрэсійных» краін. Таксама адзначаецца ўціск палітычных свабодаў у Кітаі, Вэнесуэле, Пакістане, Іране, Рәсей.

Карэну Акопаву далі 15 сутак

Цэнтральны суд Менску разгледзеў адміністрацыйную справу актывіста незарэгістраванага «Руху «За Свабоду» **Карэна Акопава**. Яго звінівацілі ва ўдзеле ў мітынгу прадпрымальніку. Суд арыштаваў актывіста на 15 сутак. Нагадаем, К. Акопав разам з лідэрам рэспубліканскага аб'яднання прадпрымальніку «Пэрспэктыва» **Анатолем Шумчанкам** быў дэлегаваны ўдзельнікамі мітынгу 10 студзеня на перамовы ў Адміністрацыйную прэзыдэнта.

У Смургонях камунальнікі хадзілі з бел-чырвона-белым сцягам

Смургонскія актывісты «Моладзі БНФ» з нагоды Дня салідарнасці з палітвізнямі ўечвары 15 студзеня ўзынялі на даху шматпавярховіка бел-чырвона-белы сцяг. Ён правісеў да абеду наступнага дня. Супрацоўнік ЖКГ знылі сцяг, але, на дзвіва, не парвалі й на зымялі яго, а распраўленым панесьлі праз дверы й стайдын на невядомым кірунку. Акрамя сцягія моладзь выставіла ў цэнтры гораду калік сацыялу партрэты палітвізняў ды зынкільных палітыкаў. Партрэты труху прастаялі, пасля іх забралі супрацоўнікі міліцыі.

17 студзеня

Фінькевіч ня згодны з прысудам

Артур Фінькевіч і ягоная новая адвакатка **Ганна Бахціна** вывучылі пратакол судовага працэсу, на якім актывісту далі 1,5 году зняволенінья за парушэнне рэжыму адбыцца «хіміі». Паводле

Г. Бахціной, А. Фінькевіч знайшоў шэраг недакладнасцяў, якія мае разгледзець суд. Г. Бахціна ўжо на наступным тыдні разылічае накіраваць камчатковую скаргу на вынесены прысуд. Калі скарга будзе разгледждана, яна на ведае. Адвакатка мяркую, што Фінькевіч наўмысна не парушаў рэжыму адбыцца «хіміі» і не заслугоўвае другога пакарання.

Артуру перавялі ў камэрку, дзе знаходзіцца пяць чалавек. Усе, акрамя яго, кураць. Паводле словаў адвакаткі, пасля прысуду Артур Фінькевіч тройчы звытаўся да турэмных лекараў і прымаў таблеткі ад сэрца.

Асудзілі за салідарнасць

Напярэдадні абвешчанага на 21 студзеня мітынгу прадпрымальніку прайшлі суды над моладзевымі актывістамі, якіх масава затрымлівалі ў Менску 16 студзеня. Міліцыя працягвала хапаць людзей калі судоў. Колькасць затрыманых дасягнула 41 чалавека.

На дадзены момант за кратамі на Акрэсцініна знаходзіцца 40 чалавек.

Судзьдзя суду Цэнтральнага раёну Менску **Тацяна Паўлючук** пакарала **Франака Вячорку** арыштам на 15 сутак. Столікі ж атрымалі **Уладзімер Сяргеев, Юрасія Станкевіч, Кася Галіцкая, Кацярына Краснова, Антон Каліноўскі** быў асуджаны на 10 сутак. Судзьдзя **Аляксей Бычко** адмовіўся выклікаць сведак з боку Красновай, якія маглі бы паведаміць суду аб'ектуючу інфармацыю.

Побач з Цэнтральным судом затрымані **Зымітра Хведарука** і **Мікіту Шуцянкова**. Хведарука затрымлівалі з прымянењнем грубай фізычнай сілы. На наступны дзень ён быў асуджаны на 15 сутак арыштам.

Міліцыянт спрабавала перашкодзіць выкананню сваіх абавязкаў фотажурналістцы «Нашай Ніве» **Юліі Дарашкевіч**, якая знаходзілася ў памышкані суду Цэнтральнага раёну Менску.

18 студзеня

У Барысаве асуджаны прадпрымальнік

Яшчэ адзін актывіст кампаніі «За свабоднае развіццё прадпрымальніцтва» асуджаны на 15 сутак. Прадпрымальнік **Алега Лыску** авбінаўцілі ва ўдзеле ў несанкцыянаваным мітынгу грамадзян, які адбыўся 10 студзеня на плошчы перед будынкам Барысаўскага райвыканкаму. Присуд вынесла судзьдзя **Вікторыя Юдзелевіч**.

Мядзьведзеву аштрафавалі

Прадпрымальніца з Бабруйску **Алена Мядзьведзева** аштрафаваная на 30 базавых велічынь (1 млн 50 тыс. рублёў). Такое раешэнне вынес 18 студзеня суд Цэнтральнага раёну Менску. Яе авбінаўцілі ў парушэнні парадку правядзення мітынгу мерапрыемства — удзел у акцыі пратэсту 10 студзеня. Нагадаем, што прадпрымальніцу затрымалі 17 студзеня ў Бабруйску. Затым супрацоўнікі міліцыі даставілі яе ў Цэнтральны РУУС Менску.

Двух на трох сутак

Да трох сутак арышту асуджаны ў Горадні **Юры Істомін** і **Уладзімер Ларын** — лідэры мясцовай арганізацыі партыі АГП. Абодвум судзьдзям **Дзмітрыі Мецяюк** інкраймінаваў арганізацыю несанкцыянаванага вулічнага мерапрыемства, якое нібыта мела месца яшчэ ў снежні 2007.

На 20 сутак

Актывіст АГП **Віталь Стажара** быў затрыманы за распаўсюд улётак з інфармацыяй пра мітынг прадпрымальніку 21 студзеня. Суд Цэнтральнага

раёну сталіцы пакараў яго арыштам на 20 сутак.

Пачаў галадоўку

Міліцыянты затрымалі актывіста прадпрымальніцкага руху **Анатоля Зымітровіча** ў Светлагорску. Яго адвезлі ў міліцию і склалі пратакол за ўдзел у мітынгу прадпрымальніку 10 снежня. У знак пратэсту прадпрымальнік начаў галадоўку. У панядзелак Зымітровіча асудзілі на 5 сутак арышт.

19 студзеня

Затрымалі ля Акрэсцініна

Супрацоўнікі міліцыі калі турмы на вул. Акрэсцініна затрымалі моладзевых актывісту **Алега Корбана, Яўгена Бабровіча, Ягора Баброва, Ганну Ягораву, Аксану Крышчановіч**. Яны прыышлі да спэцыяльніка сустрэць Вячаслава Сіўчыка. Усіх, апрач Алега Корбана, адпусцілі. Алег ж у панядзелак асудзілі на 10 сутак.

Пацярпела жонка Міхалевіча

Жонку намесніка старшыні Партыі БНФ **Алесія Міхалевіча Мілану** на выхадзе з кватэры перанялі два міліцыянты і двое ў цывільнім. Яны спрабавалі прыбыць разам зь ёй на кватэру і перадаць пазоў для Алесія. Яна адмовілася іх упусціць і спрабавала дастаць тэлефон, пры гэтым адзін з прысутных шарпнул ёй руку. Мілану разам з 7-гадовай дачкой даставілі ў РУУС, але пасля адпусцілі.

21 студзеня

Пазовы ў міліцию

На 21 студзеня пазовы на допыты ў міліцию атрымалі намеснік старшыні АГП **Iгар Шынкарык**, намеснікі старшыні Партыі БНФ **Віктар Іашкевіч** і **Алесь Міхалевіч**, **Леў Марголін** з Барысава. Пазовы звязвіца ў міліцию ў якасці сведак атрымалі таксама маладафронтаву **Алесь Круткін** і **Тацяна Буланава**.

За распаўсюд прэсы

Пэнсіянэрка **Святлана Данілава** аштрафаваная на 5 базавых велічынь за распаўсюд незалежных выданняў. Пэнсіянэрка з Барысава была затрыманая 20 студзеня ў пераходзе калі Камароўскага рынку за распаўсюд газеты «Народная воля». У сумцы ў міліцыянты знайшли таксама нумары выданняў «Товарыш», «Наш выбор», і не-калькі асобнікаў «Свабоды Беларусі» і «Наш час».

22 студзеня

За прадпрымальнікай

У судах Цэнтральнага і Маскоўскага раёнаў Менску прыышлі суды над затрыманымі актывістамі і грамадзянамі падчас мітынгу прадпрымальнікай 21 студзеня. **Саўчук Андрэй, Саўчук Тамара** — штраф 525 000 рублёў, **Бароўскі Вадзім, Грабянчук Аляксандар, Дзмітрыкінка Мікалай, Любянчук Аляксандар, Сакалоўскі Валянцін, Балагура Канстанцін, Бугаеў Віктар** — штраф 700 000 рублёў, **Круткін Але́сь, Гладкай Альна, Субач Лілія** — 1 050 000 рублёў, **Бакур Юры, Субач Міхайл** — штраф 1 400 000 рублёў, **Шарэнда Андрэй** — штраф 1 750 000 рублёў, **Бондар Аляксей** — 5 сутак арышту, **Прасянік Андрэй** — 10 сутак арышту, **Пляцко́ Артур, Кукліш Віктар, Шаўцоў Сяргей, Уладзімер Няпомняшчы** — 15 сутак арышту, **Кім Андрэй** — 10 сутак арышту і 1 050 000 рублёў штрафу. Присуды выносілі судзьдзі **Шылько Алена, Паўлючук Тацяна, Унукевіч Тамара, Самасейка Мікалай, Казак Віктар**.

СП, ЗП

Ці патрэбна беларусу Сарбона?

Ці патрэбна беларусу Сарбона?... Артыкул Ірыны Шаблоўскай з такой назывісця на пачатку 1990-х і выклікаў шырокі рэзананс. Спадарыня Ірына даводзіла ў ім, што нацыя, пазбаўленая элітарнай адукцыі на роднай мове, не кіруеца ў бок нацыянальных інтарэсаў. Пісала пра пасярэдніцу, але замяшчальную функцыю расейскай мовы пры вывучэнні твораў замежнай літаратуры, пра неабходнасць беларускага перакладу сусветнай клясыкі, пра небясьпеку як замежжацэнтрычнасці, так і местачковасці нацыянальнай адукцыі.

Задума кніжкі, у якую ўвайшоў згаданы артыкул, высьпела на пачатку 2001 г. «Ну хто, скажы, будзе шукаць якую газету ці зборнік тэзісаў, каб прачытаць мой даклад ці артыкул? — усыміхалася спадарыня Ірына. — А тут табе ў адной кніжцы і рэцэпцыя, і ваенны раман, і драма абсурду і цэлая нізка артыкулаў па чэскай літаратуре». На працягу году акрэслівалася кампазыцыя з чатырох разъдзелаў: «Рэцэпцыя», «Тыпалёгія», «Кантакты», «Постасці», але праца над кнігай спынілася амаль на два гады, калі спадарыня Ірына паехала выкладаць славістыку ва ўніверсітэтэ Гранады ў Гішпаніі. Вярнуўшыся, аўтарка зноў узялася за справу. Яна сышчалася, бо ведала пра тое, пра што калегі пачалі здагадвацца значна пазней. 25 сакавіка 2004 г. Ірыны Шаблоўскай ня стала. Яна сышла ціха, да апошняга моманту хаваючы сваю хваробу. Сышла, так і не пабачыўшы кніжкі, пра якую марыла.

У першым разъдзеле аналізующа і творы замежнай літаратуры, а таксама іх беларуская рэцэпцыя. Так, дасьледаваныне сэмантыкі шляхецкай сядзібы ў паэме Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш» нітуюца з разважанынямі пра ролю культурнай прасторы ў жыцьці нацыі. І найперш — сядзіб, засыценкай, маёнткаў, замкаў, палацаў, паркаў. «Нельга абмінуць старыя ліпы, дубы, вербы, зарослыя сажалкі. Нават падсвядома абуджаюць яны памяць продкаў. Яны — пункцір мінуўшчыны, азначэнне таго, што тут было і што неабходна вярнуць. Гэта — наш беларускі

**Ірына
Шаблоўская
(1939—2004)**

першы ў Беларусі
доктар
філялягічных навук
па замежнай
літаратуре,
прафэсар, на
працягу больш як
двадцати год
загадчык катэдры
замежнай
літаратуры
Белдзяржунівэр-
ситету, багеміст,
перакладчык з
чэскай мовы.

Парфэнон і наша беларуская Троя».

Практычна ў кожным артыкуле напаткаем адчуваныне асабістай далучанаасці аўтара да таго, што адбываецца ў сівеце, да таго, з чаго пасыля складвешца Вялікая Гісторыя. У адным са выступленні, на ўключаным у кнігу, аўтарка разважае аб праскім Скарыну — тэме вельмі дарагой для Ірыны Шаблоўскай: «...шлях да Скарыны яшчэ далёкі. Ад садкоў і школ павінны ведаць жыхары этнічных беларускіх земляў, хто такі Скарына. ...Калі кожны турыст, які прыедзе зь Беларусі ў Прагу, прыйдзе да помніка свайму суайчынніку, пакладзе кветачку, тады адродзіцца Беларусь, яе культура. Гэта наша палітыка так званых «малых спраў», якую прапанаваў свайму народу першы чэскі прэзыдэнт Масарык». Мне вельмі б хадзелася, каб гэтыя слова прачытали тыя, па чыліх шматлікіх просьбах быў перайменаваны галоўны сталічны праспект.

Адметнае і супольнае ў нацыянальной і замежных літаратурах дасьледуеща ў другім разъдзеле, які адкрывае артыкул, прысьвечаны фэномену замлі ў Фолкнэра і Коласа, своеасаблівасці іхных мастацкіх універсуму. Некалькі матэрыйялаў гэтага разъдзела прысьвечаны тыпалалягічнаму вывучэнню ваенай прозы (магістральны тэма для ўсёй дасьледніцкай дзеянаасці аўтаркі), а таксама драме абсурду.

Разъдзел «Кантакты» цалкам зынітаваны з чэскай літаратурай. Аўтарка захапляеца жыхарамі Прагі, што здолелі захаваць свой горад: «Па Празе я хаджу нямой ад захапленняня перад людзьмі, якія не разбурылі ніводнага старога слу-

па ці падмурка, нават калі ён замінаў бачыць рэнэансныя формы, ніводнага дома, якім бы нязграбным ён ні здаваўся, не зруйнавалі старыя могілкі. Я вырасла ў горадзе, ушчэнт разбураным у гады вайны, а потым на маіх вачах, ужо пасыля вайны, але ваеннымі сродкамі зрушылі вежы катэдры, дзе бралі шлюб мае бацькі, разбураўлі старую Нямігу, па якой я на працягу дзесяці год хадзіла ў школу, дамы, дзе жылі мае школьнія сабры, дзе захоўвалася наасфера старога Менску...»

Разглядаючы раман М. Кундэры «Няспешнаасць», Ірына Вікенцьеўна запрашае чытача няспешна прайсьціся па менскіх вулках. «Пакута чытачъ «Няспешнаасць», — пагаджаеца яна зь нядайнымі чытачамі, — калі нясущца іншамаркі, цятнікі. Сыпшаеща людзкі маналіт, асабліва небясьпечны ў гадзіны пік на буйных перакръжаваннях. Адштурхнучь, адціснучь, адсунучь і прабачэння не папросяць... Няма калі... Хуткасці ў канцы нашага стагодзьдзя — ці не галоўная яго прыкмета? Усяго за сто гадоў колькі чалавецтва займела, каб пераадолець Няспешнаасць... Адчуваю на сабе, як дзень скрачаеща няўмольна, а тут трэба бегчы ў бібліятэку чытачъ «Няспешнаасць». Чытачъ Ня Сыпешна».

Адарвемся і мы ад імклівай штодзённаасці і няспешна, старонка за старонкай будзем чытачъ кнігу Ірыны Шаблоўскай. Слова за словам. Бо чалавек живе сваім Словам. Гэта яе голас зь Вечнаасці. Ад Ірыны Шаблоўскай пачатак...

Ганна Бутырчык

Сусветная літаратура ў беларускай прасторы: Рэцэпцыя. Тыпалогія. Кантакты. — Менск: «Радыёла—Плюс», 2007

Руслан Аляхно.

Дарашкевіч пра Аляхно

Фотарэпартаж з
адборышча
на «Эўрабачаньне»

На «Эўрабачаньне» сёлета паедзе Руслан Аляхно. Гэта стала вядома пасыль фіналу беларускага адбору «Эўрафест».

У фінале ўзялі ўдзел апрач Аляхно, гурт «Litesound», Гюнэш, гурт «По глазам». Журы выбрала кандыдатуру пераможцы конкурсу «Народны артист-2004» Руслана Аляхно.

Конкурс «Эўрабачаньне-2008» пройдзе ў траўні ў Бялградзе (Сэрбія).

Летась Дзмітры Калдун заняў на конкурсе шостае месца.

**Фота і тэкст Юлій
Дарашкевіч**

Сыпяве фінскі
гурт «Лордзі».

З гітарой — Ксенія Сітнік.

АНДРЭЙ ХАДАНОВІЧ

ПЛАКАЛІ, ЗНАЕМ!

Хлопчык трох гадоў
крочыць побач з маці,
а потым як зваліца,
як трахнецца аб асфальт!
Каленка разьбітая ў кроў,
але ня плача,
трохгадовыя мужчыны ня плачуць,
падымаетца, атрасаецца
і незалежным тонам прамаўляе:
«Ледзь ня ўпаў!»

Хлопчык чатырох гадоў
ляжыць на апэрацыйным стале
і вось—вось заплача,
бо які ён ужо мужчына,
калі цёця доктар корлаецца
чымсьці жалезнім яму ў пісі,
дзякую, хоць бацькоў не пусьцілі.

Хлопчык пяці гадоў
дачакаўся смачнай перадачы
ў свой загардны тубэркулёзны санаторый,
і на радасыцях зьеў ѿю, але ѿю,
вось толькі памыліўся шафаю,
а потым дзяйчынка нешта шукала ў ёй,
нічога не знайшла й заплакала,
і хлопчык зъ ёй за кампанію,
бо хэн зъ імі, з аэльсінамі,
у санаторый карантын,
і бацькоў зноў не пусьцілі,
вунь яны там, за акном,
махаюць яму рукамі,
покуль ён жарэ чужую перадачу...

Бацька трохмесячнай дачкі
па дарозе ў лазэрную клініку
падслухоўвае размову.

Хлопчык трох гадоў
крочыць побач з маці.
«Мама, а ведаеш, ты таксама памрэш!»
«Што ты такое вярзеш?!»
Ты што, хочаш, каб твая мама памерла?»
«Не, я не хачу. Я проста нагадваю.»

Госпадзе,
хай доктарка з лазэрнаю лінзою не памыліца,
беражы ў дарозе ўсіх Тваіх разьдзялубаеу,
усіх съляпых
і тых, каму сёньня закапалі вочы.

культура

Наша Ніва [3] 24 студзеня 2008

Хадановіч выбраў Бэрлін,

каб пачаць новую кнігу.

У сэрыі «Кнігарня «Наша Ніва» выйшаў новы зборнік Андрэя Хадановіча «Бэрлібры». Эта кніга вэрлібраў, якія аўтар нечакана для сябе — зьяўляючыся пасыядоўным барацьбітом з гэтым жанрам у беларускай паэзіі — пачаў пісаць у Бэрліне ў 2004 г. Але ў книзе ня толькі жарты.

Гэта самая сур'ённая і шчырая кніга Хадановіча. Акрамя тэкстаў, якія аўтар, майстар шоў-выступаў, ахвотна і часта чытае з эстрады, ладны кавалак кнігі прызначаны для чытання вачыма і абдумвання.

Кніга падзеленая на чатыры цыклі, кожны з якіх адсылает чытача да вядомых

фільмаў: «Касец газонаў», «Пераключычы каналы», «Успомніць ўсё», «Апошніе мэтро» — любоўная лірыка, уражаны ад вандровак, съцёб з таталітарнай рэчаіснасцю і гульні з тэкстамі і сюжэтамі палірэднікаў, гульні аж да той мяжы, дзе «пачынаецца съмерць і канчаецца літаратура».

Бэрлін, Амстэрдам, Кракаў, Браціслава, Менск — розныя гарады мільгаций за вакном, выклікаючы самія розныя эмоцыі і думкі. Кніга будзе цікавай ня толькі беларускім чытачам. Шмат якія тэксты зъ яе перакладзены ўжо на іншыя мовы і існуюць у нямецкай, чэскай, славацкай, расейскай вэрсіях.

ПК

«Бэрлібры» Андрэя Хадановіча

Андрэй Хадановіч запрашает на пастычна-музычную акцыю «Мэдым». У праграме прэзентацыя кнігі вершоў «Бэрлібры» і аўдыёкнігі «Абменынка». Удзельнічаюць гурты INDIGA, BAND_A, Сяргей Пукст, Рацыянальная дыета, паэты Джэці (Вера Бурлак), Дзымітры Дзымітрыеў, Максім Жбанкоў, Віктар Жыбуль, Марыйка Мартысевіч, Сяргей Мядзведзеў. Уваход вольны. Даведкі: 649-08-88.

7 лютага

ў вялікай залі
Дома літаратарапа
(вул. Фрунзэ, 5)

Пачатак
а 19.00

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

ІМПРЭЗЫ

Песні з залатой Крыўі

Пад такім назовам 2 лютага ў Чырвоным касьцёле адбудзеца вечарына-прэзэнтация аднайменнага кампакт-дыска паэта-барда Эдуарда Акуліна. У імпрэзе бяруць удзел: Ніл Гілевіч, Вольга Інатава, Леанід Дранко-Майсюк, Алеся Камоцкі, Кастусь Герашчанка, Анатоль Мяльгуй, Віталь Супранович. Ласкава запрашаем усіх прыхільнікаў беларускай паэзіі і песні. Пачатак а 18 гадзіне. Уваход вольны. Т.: (029)649-08-88

Аўтары і героі

3 лютага ў тэатральнай залі Чырвонага касьцёла пройдзе сустэрэча з аўтарамі і героямі кнігі «222 альбома беларускага року і на толькі». Удзельніцаюць: Вітаўт Мартыненка, Анатоль Мяльгуй, Лявон Вольскі (N.R.M.), Алег Хаменка («Палац»), Андрэй Плясануў (P.L.A.N.), Ярош Малішэўскі (Pete Paff), Зыміцер Бартосік ды інш. Пачатак а 18-й. Уваход вольны. Т.: (029)649-08-88

«Монстры»

Монстра (Cloverfield)

ЗША, 2008, каляровы, 84 хв.

Рэжысэр: Мэт Рыўз

Жанр: Фільм-катастрофа, жахі

Адзнака: 7,5 (з 10)

Калі сябры ладзяць разывітальную вечарыну з Робам, які сабраўся ў Японію, на Мангэтэн абрынаеца катастрофа. Захапіўшыся відэакамеру, «бо людзям будзе цікава даведацца, што адбываецца», герой адпраўляюцца ратаваць сяброўку Роба...

ТЭАТРЫ

Ідылія

4 лютага ў Купалаўскім тэатры — «Ідылія», аноўленая рэжысёрам Міколам Пінігіным да 200-годзідзя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Пачатак а 19-й. Квіткі па 6500—7000 руб. Замова квіткоў: (017) 284-15-31. Перад пачаткам — урачыстая частка з удзелам нашчадкаў Дуніна-Марцінкевіча: Станіслава Плаўскага, Тадэвуша Крыжаньскага, Бэзаты-Хрысыціны Марцінкевіч (Польша).

ФЭСТЫВАЛЬ

Энергія сальсы

25—27 студзеня ў Менску ўпершыню пройдзе фэстываль лацінаамерыканскай культуры «Энергія сальсы». Чакаюцца майстар-клясы лацінаамерыканскіх танцаў,

жывая музыка, яркія кубінскія касыцюмы. Фэстываль адбудзеца ў Вялікай танцавальнай залі БНТУ (вул. Якуба Коласа, 12). Т.: (029) 504-33-68, (029) 158-87-88.

ВЫСТАВЫ

Філятэлістычная Шагаліяна

Да 10 лютага ў Музее гісторыі і культуры працуе выставка «Штырхі біяграфіі і творчасці», прысьвяченая Шагалу. У экспазыцыі прыдатыя ўзленыя на працы мастака, а іх выявы і копіі — на марках, каўэртах і паштоўках. Каля 200 экспанатаў выставы — з асабістай калекцыі прыхільніка Шагала амэрыканца Гары Ізраітэля.

Вобразы эпохи

У Мастацкім музеі да 4 лютага працуе выставка твораў Яўгенія Зайцева «Вобразы эпохі».

Жодзінцы

6 лютага а 18-й у менскім Палацы мастацтваў (вул. Калініна, 3) адбудзеца літаратурна-мастацкая імпрэза і адкрыццё выставы «Жодзінцы». Удзел возымуць Аляксей Маракін, Уладзімер Січыкаў, Аляксандар Ксяндзоз, Валеры Славук, Алеся Аркуш, Мікола Андруковіч, Уладзімер Гладкевіч, Віктар Зайцаў, Мікола Крайко, Аляксандар Фралянкоў, Мікола Шышлоў, Ігар Маракін і іншыя. Выставу, якая экспанавалася ў Жодзіне, Палацку, Наваполацку і рапэрэнтавала 20 мастакоў, мяркуецца паказаць яшчэ ў Горках і ў Лагойску.

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Карціна «Монстры» — гэта «Гадзіла», знянутая на аматарскую камэрку пад хроніку 11 верасня. Суб'ектыўная камера для страшных фільмаў выкарыстоўвалася ў 1970-я Руджэрам Дэдада і ў 1990-я ў папулярным фільме «Ведзьма з Блэр». За неахайнімі здымкамі эксперыментавалі дацкія «Дагматыкі».

Але стваральнікі «Монстры» давялі прыёмы аматарскай камэркі да нечуванае дасканаласці. У фільме-катастрофе ў ідеальнай пропорцыі прысутнічаюць усе элементы.

Ёсьць просты ўзростаўны сюжэт з кананічнай атакай пачвараў на вялікі горад. Ёсьць цэльпукаватыя героі, якім спачуваеш; і тое, што ролі граюць незнакамітыя акторы — вялікі плюс. І ёсьць тое, што заўжды ведалі знаўцы кіно: палохаюць намёкі, зъялялельна ад страху твары, знямеласць і чалавечы крык.

Абяцаныя монстры ў фільме звязвяцца, але ў неабходнай мінімальнай дозе (хада стужка бязь іх была б зусім геніяльнай). Усе неабходныя жанравыя павароты зьдзесьняцца. Але ператвораны ў жэле глядач — будзе ўпэўнены, што ўсё праўда. Што мы бачылі катастрофу на ўласныя очы. Што самі падымаліся на хмарачос. І змагаліся са злом да апошняга.

Рэжысёры Мэт Рыўз і Джэй Абрам загадзя падкупілі глядача чуткамі, рэкламнымі ролікамі, якія выглядалі, як хроніка — і вірусным сцэвым маркетынгам, калі самі заўзятары загадзя прыдумлялі карціну.

Фільм варта глядзець толькі на вялікім экране з аб'ёмнымі гукамі.

Андрэй
Расінскі

КАЛІ Б...

...абвінавачаныне супраць Міхалевіча на старонках «СБ», што той, быццам, за ўсё жыцьцё не сабраў нават вядра бульбы, было пачаткам вялікай пропагандысцкай кампаніі па дыскрэдытацыі апазыцыі.

МАЛЮНАК / ТЕКСТ ПЕДРА УШКІНА

Дачнік: Калі ласка, рыдлёўку. Пара ужо бульбу садзіць.

Прадаўшчыца: Рыдлёўку захацеў? Вось, чытай Указ: вёдры, рыдлёўкі і сродкі супраць жукоў прадаваць толькі за подпісам начальніка аддзелу ідэалёгіі пры выканкаму.

Хадановіч выбраў Бэрлін

Старонка 30.

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Мікалаю III. з Салігорску.

Як паведамілі нам у выдавецтве «Тэхналёгія», наступны том «Слоўніка мовы «Нашай Нівы» выйдзе сёлета.

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМИ

Партыя народнай свабоды (к.-д.) дамагалася зъяніць закон аб бюдзетэ (роспісі расходаў і даходаў казны). Дэпутат Шынгароў (к.-д.) кажа, што па цяперашнім законе Дума ня можа праверыць, як правіцельства выдае народныя гроши.

«Наша Ніва». № 3. 1908

А ТЫ ПАДПІШЫСЯ!

Каб рэгулярна атрымліваць «Нашу Ніву»,

проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас. Адначасова Рэдакцыя звязвятаецца з просьбай ахвяраваць на выданье. Дэталі — старонка 17.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІТАНЬНІ

Марцин — любое наша медзьведзянітка! Віншаем цябе з 10 Днём народзінаў, працягвай радаваць нас! Тата і мама Альзечка-сонечка! Дзякую табе за Марціка!

21 студзеня Дзень народзінаў у Паўла Батуева (1982 г.н.), нашага калегі і баўвога сябра з Салігорску. Павіншум Паўла!!!

КВАТЭРА

Здаецца аднапакаёвая кватэра ў раёне Ўручча прыстойнымі беларускамоўнімі гаспадарамі. Т.: (029) 630-63-26. Валодзя

Маладая беларускамоўная сям'я з дзіцем 6 гадоў здыме адноснасцянае прыстойнае жытло ў Менску албо пад Менскам (каб часта хадзіці электрычка ці аўтобус). Разглядаюцца ЎСЕ варыянты. Т.: (029) 198-32-51

Прадам за 53 т. заглыны дом плошчай 100 кв.м. (эрэблены на 70%) з участкам (6 сотак), побач з менскай кальцавой. Ёсьць электрычнасць, вада, падводдзіца газ. Т. (029) 576-74-29

ВАШ РОД

Дапаможам праверыць шляхетнасць Вашага роду. Даўшліце Ваша прозвішча. aleksnigi@mail.ru

КНІГІ

Прапаную кнігі з сэрыі «Кнігарня «Нашай Нівы», «Беларускі кнігазбор» (у тым ліку Мальдзіс), кнігі па генэалёгіі (многа), часопісы ARCHE, «Фрагменты», творы маладых аўтараў, многа іншага, дашлю сьпіс прапановаў. Т.: (029) 753-91-96. aleksnigi@mail.ru

Прапаную кнігі: Ластоўскі «Расейска-крыўскі (беларускі) слоўнік» 1924 г., «Тэўтонскі ордэн», «Наша Ніва» 1906—1908 гг., «Наша Доля» 1905 г., Тарашкевіч «Граматыка беларускай мовы» 1929 г., «Беларускі кнігазбор». Летапісы і хронікі, Геніш, Барщчэўскі, Чачот ды інш., багаты выбар. Т.: (029) 753-70-05

СПАЧУВАННЫ

Глыбока спачуваем сладарыні Тамары Мацкевіч у ле вялікім горы — съмерці бацькі. nastaunik.info, Цэнтар «Супольнасць», калегі—настайкі, сабры

Спачуваны праз сайт выказалі Юрас Зянковіч, Тэльман Маслюкоў, Васіль Мацкевіч, Сяргук Салаш, Андрэй Церашкоў, Зыміцер Вінаградаў, Алена Андрэева, Алеся Капуцкі, Алеся і Натальля, Алеся Странькоў-Карвацкі, Сяргук Бахун, Мікалай Тоўсцікі.

Тамара Мацкевіч адказала: Дзякую вялікі, мае дарагі!

Тримаюся і маму тримаю. Толькі шкадую, што на ўсіх сваіх саброя пасыпела пазнаёміць з бацькам — сапраўдным Беларусам.

СЯБРОЎСКІЯ ПАДАРОЖКІ

Запрашаем у падарожжа 27 студзеня (нядзеля): Дуды—Ліпнішкі—Смаленск—Геранёны—Лаздуны—Трабы. 1—4 лютага: Катынь—Смаленск і ваколіцы. Т.: (029) 292-54-58, (029) 622-57-20, (029) 509-12-16, (029) 110-19-28

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,
У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская

шэф-рэдактар Андрэй Дынко

галоўны рэдактар Андрэй Скурко

мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі

заснавальнік Місцавы фонд выданья газеты «Наша Ніва»

выдавец Прыватнае прадпрыемства «Суродзічы»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос форматам

A2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр.

Ф. Скарны, 79. Рэдакцыя не нісе адказнасць за звесткі рагажных абвестак.

Кошт свабодны. Гаварыць на беларускай мове. Выдавецтва «Наша Ніва»

ад 4 ліпеня 2002 г., выдаванне Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Юрыйдичны адрас: 220101, г. Менск, пр. Ракасоўскага, 102-71. Р/р

3012206280014 у МГД ААТ «Белінвестбанку», Менск, код 764.

Наклад 2239. Газета выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00 23.01.2008.

Замова № 414. Рэдакцыйны адрас: Ракасоўскага, 102-71.